

Annamaija Hautala ja Helena Luoma

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ProVaka-menetelmän käyttämisestä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

28.10.2023

Tekijä	Annamaija Hautala ja Helena Luoma
Otsikko	Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ProVaka-menetelmän käyttämisestä
Sivumäärä	42 sivua + 1 liitettä
Aika	28.10.2023
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Taina Konttinen Lehtori Maiju Rätty
<p>Varhaiskasvatusikäisten lasten yleisimmät tuen tarpeet liittyvät haasteisiin sosioemotionaalisissa taidoissa. Lapset, joilla on sosioemotionaalisia vaikeuksia, koetaan haasteellisimpana kohdata ja opettaa. Ollakseen osallisena yhteiskunnassa lapsi tarvitsee hyviä sosiaalisia- ja vuorovaikutustaitoja. Kasvattajat kaipaavat työnsä tueksi selkeitä ja tutkittuja menetelmiä lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen.</p> <p>Opinnäytetyössä selvitettiin varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ProVaka-menetelmän käyttämisestä eräässä varhaiskasvatusyksikössä. Erityisesti kiinnosti ymmärtää, minkälainen merkitys ProVaka-mallin periaatteiden mukaisesti annetulla positiivisella palautteella on ja miten se näkyy lasten käyttäytymisessä. Työelämäkumppanina toimi varhaiskasvatusyksikkö, joka on mukana Positiivisesti ryhmässä oppiva varhaiskasvatus (ProVaka)-toimintamallin koulutus- ja ohjauskokonaisuudessa.</p> <p>ProVaka-toimintamallin avulla rakennetaan toimintakulttuuri, joka johdonmukaisesti tukee lasten sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä käyttäytymiseen kohdennetulla positiivisella palautteella. Toimintamalli vahvistaa kasvattajien osaamista lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa. Tutkimukseen osallistui kuusi varhaiskasvatuksen opettajaa, jotka ovat olleet alusta asti mukana varhaiskasvatusyksikön ProVaka-kehittämishankkeessa. Tutkimusaineisto hankittiin kahtena ryhmähaastatteluna teemahaastattelun keinoin. Aineiston analyysimenetelmänä oli sisällönanalyysi, merkitysanalyysi.</p> <p>Tutkimus osoitti, että ProVaka-toimintamallin avulla voidaan tukea lasten sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä. Positiivisella palautteella näytti olevan myönteisiä vaikutuksia koko lapsiryhmään. Positiivinen palaute näyttäytyi myös lasten keskinäisessä toiminnassa. Tavoitteiden saavuttaminen vaati työyhteisössä kaikkien sitoutumista sekä vastuun ottamista omasta ammatillisesta toiminnasta ja kehittämisestä. Kehittämistyön onnistumisen kannalta merkittävää oli johtajalta saatu tuki.</p> <p>Tutkimuksen perusteella voi todeta, että ProVaka-malli luo hyvän perustan lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehittymiselle. Lisäksi tulokset osoittivat, kuinka tärkeää on kasvattajan oman pedagogisen toiminnan arviointi sekä ammatillisen osaamisen vahvistaminen ja kehittäminen. Opinnäytetyö kirkasti ajatusta siitä, että ProVaka-mallin mukainen ohjaamisen tapa lisäsi lasten välistä myönteistä vuorovaikutusta.</p>	
Avainsanat	varhaiskasvatus, positiivinen palaute, sosioemotionaaliset taidot, ProVaka-menetelmä

Author	Annamaija Hautala & Helena Luoma
Title	Early Childhood Education Teachers' Experiences in Using the ProVaka Model
Number of Pages	42 pages + 1 appendices
Date	28.10.2023
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Degree Programme in Social Services
Instructors	Taina Konttinen, Lecturer Maiju Rätty, Lecturer
<p>Among the children in Early Childhood Education and Care (ECEC), the most common needs for support are related to challenges in socio-emotional skills. Children's challenging behaviour affects the whole group and makes it difficult for social relationships to develop. Consistent support for children's developing socio-emotional skills can help to prevent children from behaving in challenging ways. The working life partner of this thesis was an early childhood education unit which was involved in the Positive Group Learning in Early Childhood (ProVaka) model. The aim of this thesis was to describe and understand early childhood education teachers' experiences of using ProVaka in early childhood education setting. In particular, we were interested in understanding the role of positive feedback, given according to the principles of the ProVaka model, and how it affects children's behaviour.</p> <p>Six early childhood education teachers participated in the study. These teachers had been involved in the ProVaka development project since it started. The research data was collected through two group interviews using a thematic interview approach. The data was analysed by semantic analysis method.</p> <p>The results illustrated that the ProVaka operation model can support the development of children's socio-emotional skills. Positive feedback seemed to have a positive impact on the whole group of children.</p> <p>The results lead to the conclusion that the ProVaka model provides a good basis for the development of children's socio-emotional skills. ECEC professionals should be provided possibilities to enhance their professional growth in supporting children's socio-emotional skills.</p>	
Keywords	early childhood education, positive feedback, socio-emotional skills, ProVaka method

Sisällys

1	Johdanto	3
2	Varhaiskasvatus toimintaympäristönä	5
3	Positiivinen pedagogiikka lapsen sosioemotionaalisen kehityksen tukena	7
3.1	Positiivinen pedagogiikka hyvinvoinnin tukena	7
3.2	Myönteiset tunteet	8
3.3	Lapsen sosioemotionaalinen kehitys	9
3.4	Sosioemotionaaliset taidot rakentuvat vuorovaikutuksessa	11
4	ProVaka - positiivisesti ryhmässä oppiva varhaiskasvatus	14
4.1	ProKoulusta ProVakaan	14
4.2	ProVaka-kehittämistyön tavoite ja tarkoitus	15
4.3	ProVaka-toimintamallin vaiheet	17
5	Tutkimuksen toteuttaminen	19
5.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	19
5.2	Tutkimusote ja -menetelmät	19
5.2.1	Metodiset valinnat ja aineiston keruu	20
5.2.2	Tutkimukseen osallistujat	21
5.2.3	Haastattelujen toteutukset	21
5.3	Haastatteluaineiston analyysi ja tulkinta	22
6	Tutkimustulokset	23
6.1	Tuki ProVaka-menetelmän käyttämiseen	24
6.2	Positiivinen palaute	25
6.3	Kehun vahventaminen muistutuksella	27
6.4	Toimintakulttuurin ulottuvuuksia	27
6.5	Tiedonkulku	28
6.6	Ammatillisen ajattelun kasvu	29
7	Johtopäätökset	30
8	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	31
9	Pohdinta	32
9.1	Tutkimuksen yhteenveto	32
9.2	Tulokset ja niiden tulkinta	33
9.3	Pohdintaa ja jatkotutkimusaiheita	35

Lähteet

37

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

1 Johdanto

Työssämme varhaiskasvatuksessa olemme ohjanneet lapsia positiivisen pedagogiikan keinoin. Positiivisessa pedagogiikassa meitä kiehtoo sen voimavaraperusteisuus, jossa huomio kohdistetaan lapsen myönteisiin tunteisiin. Jokaisessa lapsessa nähdään hyvää, tunnustetaan hänen vahvuutensa sekä ohjataan löytämään myönteisiä toimintamalleja. Olemme havainneet myönteisen ilmapiirin ja vahvistavan palautteen vaikuttavan positiivisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Opinnäytetyössämme tarkastelemme varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia positiivisen pedagogiikan käyttämisestä.

Parikymmenvuotisen työuramme aikana olemme havainneet lasten haastavan käyttäytymisen lisääntyneen ja nähneet sen vaikutukset varhaiskasvatuksessa. Opetushallituksen teettämässä tilannekartoituksessa (2017) todetaan, että varhaiskasvatusikäisten lasten yleisimmät tuen tarpeet liittyvät haasteisiin sosioemotionaalisissa taidoissa (Määttä ym. 2017: 8). Yhteiskunnassa tarvitaan sosiaalisia- ja vuorovaikutustaitoja sekä kykyä ilmaista itseään ja ymmärtää muita. Nämä taidot ovat tärkeitä lapsen itsetunnon, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta. (Määttä ym. 2017: 5.) Myönteinen sosioemotionaalinen kehitys edistää myös lapsen psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä ehkäisee käyttäytymisen ongelmia. Jos lapsen sosioemotionaalisia taitoja ei kyetä lapsiryhmässä riittävästi tukemaan, on vaarana, että lapsi tulee kiusatuksi, syrjityksi tai kokee itsensä yksinäiseksi. Suuressa lapsiryhmässä lapsi voi myös alkaa häiritsemään ja kiusaamaan toisia lapsia. (Viitala 2014: 27–28; Määttä ym. 2017: 8; Pihlaja 2019: 151.) Karhu ym. (2020) ovat todenneet, että lasten haasteellinen käyttäytyminen kuormittaa koko ryhmää ja vaikeuttaa sosiaalisten suhteiden syventymistä. Ongelmia voidaan ennaltaehkäistä tukemalla systemaattisesti ja johdonmukaisesti lasten kehittyviä sosioemotionaalisia taitoja tutkimuksissa vaikuttaviksi osoitetuilla toimintakäytännöillä (Määttä ym. 2017: 48).

Määttä ym. (2017) tutkimuksessa esiin nousi tarve tutkia lisää varhaiskasvatuksen arjen pedagogiikkaan soveltuvia menetelmiä sekä kokemuksia niiden toimivuudesta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Tutkimusta kaivataan erityisesti lähestymistavoista ja menetelmistä, joiden tavoitteena on yksittäisen lapsen sekä koko ryhmän tukemisen lisäksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muuttaminen sellaiseksi, että se tukisi paremmin lasten sosioemotionaalista kehitystä. (Määttä ym. 2017: 44.) Erityisesti tarvitaan interventiotutkimuksia, joissa varhaiskasvatuksessa kokeillaan systemaattisesti joitakin lasten sosioemotionaalisia taitoja tukevia menetelmiä. Kokonaiskuvan saamisen kannalta on tärkeää, että nämä tutkimukset kohdistuvat ryhmän kaikkiin lapsiin

sekä niihin, joilla on erityistarpeita, että niihin, jotka etenevät kehityksessään tyypillisesti. (Määttä ym. 2017: 48.)

Opinnäytetyömme teoreettisena lähtökohtana on ProVaka-toimintamallin teoriaperusta. Malli pohjautuu Yhdysvalloissa kehitettyyn ja kansainvälisesti tutkittuun Program Wide Positive Behavior Support (PWPBS) työtapaan. ProVaka-toimintamallin tarkoituksena on vahvistaa kasvattajien osaamista lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa. Lähtökohtana on ajatus siitä, että kasvattajien toimintamalleja kehittämällä voidaan luoda päiväkotiin lasten sosiaalisia taitoja johdonmukaisesti ja systemaattisesti tukeva toimintakulttuuri. Tähän pyritään yhteisesti sovitulla toimintatavoilla sekä kohdennetulla positiivisella palautteella. (Karhu ym. 2020: 20.) Työelämäkumppanimme haluaa kokemustietoa uuden toimintamallin käyttöönotosta eli implementoinnista, sillä hyvä tutkimusnäyttö tai teoriaperusta eivät yksinään takaa toimintamallin sovellettavuutta käytäntöön.

Työelämäkumppanimme toimii varhaiskasvatusyksikkö, joka on mukana Positiivisesti ryhmässä oppiva varhaiskasvatus (ProVaka)-toimintamallin koulutus- ja ohjauskokonaisuudessa. Toinen meistä työskentelee tässä varhaiskasvatusyksikössä, jossa ProVaka-kehittämistyö käynnistyi keväällä 2023. Keskustelut ProVaka-toimintamallista ja sen positiivisesta ohjaamistavasta herätti kiinnostuksen syventyä aiheeseen tarkemmin opinnäytetyön avulla. Haluamme selvittää, millainen merkitys ProVaka-mallin periaatteiden mukaisesti annetulla positiivisella palautteella on ja miten palaute näkyy lasten käyttäytymisessä. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kuvata ja ymmärtää varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ProVaka-menettelyn käyttämisestä lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa.

Tämän laadullisen opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä on haastattelu. Laadullinen tutkimus mahdollistaa huomion kohdistamisen tutkittavien näkemykseen, tapahtuu aidossa ympäristössä ja vuorovaikutussuhteessa tutkittavien kanssa (Kananen 2017: 34). Haastattelut toteutetaan kahtena ryhmähaastatteluna teemahaastattelun keinoin. Haastattelu on toimiva aineistonkeruumenetelmä silloin, kun halutaan ymmärtää ihmisten kokemuksia (Eskola & Lähti & Vastamäki 2018: 27; Tuomi & Sarajarvi 2018: 84; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2018: 204). Aineistoanalyysin tapana käytämme teemoittelua ja merkitysanalyysiä. Merkityksen voi Moilasan ja Rähän (2018) mukaan ymmärtää viestinä, jonka sisällön viestin lähettäjä haluaa vastaanottajan ymmärtävän. (Moilanen & Rähä 2018: 52.) Tutkimusotteemme on fenomenologis-hermeneuttinen. Tutkimme haastateltavien kuvaamia inhimillisiä kokemuksia. Emme pelkästään kuvaa

kokemuksia, vaan pyrimme myös ymmärtämään niitä. Kasvattajien kokemuksia analysoimme kokoamalla aineistosta nousseiden teemojen alle tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia ilmauksia. Tutkimuksemme avainkäsitteitä ovat positiivinen pedagogiikka, sosioemotionaaliset taidot ja positiivinen palaute, jota käytämme tässä opinnäytetyössä synonyymina kehulle. Kasvattajilla tarkoitamme kaikkia varhaiskasvatuksessa työskenteleviä, joilla on kasvatusvastuu. Ymmärrämme kokemuksen ja näkemyksen siinä suhteessa, että varhaiskasvatuksen opettajat kokemustensa perusteella kuvaavat myös omia näkemyksiään.

2 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellisesta kasvatusta, opetusta sekä hoitoa. Sen tarkoituksena on edistää alle kouluikäisten lasten hyvinvointia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta yhteistyössä huoltajien kanssa. (Opetushallitus 2022: 14; Varhaiskasvatuslaki 540/2018 §2, §3.) Varhaiskasvatus toimintaa ohjaavat varhaiskasvatuslaki (540/2018) sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022). Lain toteutumisen kannalta olennaista on, että kasvattajat ymmärtävät varhaiskasvatuslain tavoitteet ja pystyvät ammatillisessa toiminnassaan muuttamaan ne arkisiksi käytännöiksi (Karila 2016: 36). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Sen tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumisen koko maassa. (Opetushallitus 2022: 8.) Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin 2019) teettämän arviointihankkeen tulokset osoittivat, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa laissa määriteltyjen tavoitteiden mukaisesti sekä antaa hyvät suositukset laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumiselle. Käytännössä suunnitelma ei kuitenkaan vielä kaikilta osin toteudu yhdenvertaisesti. Rakenteiden luominen sekä osaamisen kehittäminen toiminnan tasolla vaativat vielä aikaa tavoitteiden toteutumisen osalta. (Määttä ym. 2017: 28; Repo ym. 2019: 3.)

Varhaiskasvatus on pedagogista toimintaa, jonka keskiössä on lapsi. Toiminta perustuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaiseen arvoperustaan sekä lapsuuden ja oppimisen käsitykseen. (Opetushallitus 2022: 22.) Oppimiskäsityksen mukaan lapsi nähdään aktiivisena toimijana, joka on luontaisesti kiinnostunut ympäristöstään. Lapsen kiinnostusta vahvistetaan kokonaisvaltaisen ja eheyttävän oppimisen periaatteita noudattaen. Oppimista tapahtuu kaikkialla ja eri tavoin, kuten leikkimällä, tutkimalla, itseään ilmaisemalla, mallintamalla ja havainnoimalla muita sekä ympäristöään.

(Salminen & Poikonen 2017: 64–65; Opetushallitus 2022: 21–22.) Oppimiskäsityksen kannalta vuorovaikutus on merkityksellinen. Sen myötä lapsi kokee, kuinka tulla aidosti kohdatuksi, nähdyksi ja kuulluksi. Olennaista on myös sanaton viestintä, joka korostaa havainnoinnin merkityksellisyyttä. (Ahonen 2017: 33–34.) Lapsen oppimiseen liittyvät vahvasti myös oikeus onnistumisen kokemuksiin sekä positiivinen näkemys itsestä oppijana (Salminen & Poikonen 2017: 65). Myös Ahonen (2017) painottaa oppimiskäsityksessä positiivisten kokemusten kautta oppimista (Ahonen 2017: 35).

Pedagogisessa toiminnassa varhaiskasvattajalla on taitoa toimia lapsen tarpeet ja vahvuudet tunnistaen. Oleellista on valita tilanteeseen sekä lapsen mielenkiinnon kohteisiin sopivia ja monipuolisia työtapoja. Toiminnassa tärkeää on muuttaa oppimisympäristöjä monipuolisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. (Salminen 2017: 168.) Kasvattajan tulee varmistaa oppimisympäristön ja käytössä olevien menetelmien laadukkuus, jotta voidaan tukea lapsen terveen itsetunnon ja sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä (Alijoki & Pihlaja 2017: 267). Kasvattajalla on myös merkittävä rooli oppimisympäristön muokkaamisessa myönteistä vuorovaikutusta tukevaksi (Järvinen 2011: 21). Vuorovaikutuksesta muodostuu oppimisympäristön sosiaalinen ulottuvuus (Piispanen 2008: 15). Merkityksellistä on myös henkilöstön yhteinen ymmärrys siitä, miten edistetään lasten oppimista ja hyvinvointia parhaalla mahdollisella tavalla (Opetushallitus 2022: 22). Oppimisympäristö rakentuu lasten tarpeille, jossa huomioidaan rakenteellisten tarpeiden lisäksi sosiaaliset sekä emotionaaliset tekijät. Lapsen kohtaaminen sekä sosioemotionaalisten tarpeiden huomioiminen tukevat ja vahvistavat lapsen sosiaalista elämää sekä tunnetaitojen kehittymistä. Positiivisessa oppimisympäristössä lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja kokee saavansa paljon myönteisiä tunteita. (Reyes & Brackett & Rivers & White & Salovey 2012: 9.) Käytännössä tämä tarkoittaa turvallista, muita arvostavaa ja myönteistä oppimisympäristöä, joka rakentuu lasten ja kasvattajien kanssa yhteisesti luotujen käyttäytymisodotusten myötä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ytimessä on oppiva yhteisö. Oppivassa yhteisössä kaikkia kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan ja kokeilemaan rohkeasti uudenlaisia toimintatapoja. Siellä arvostetaan ja opetetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Oppivassa yhteisössä kannustetaan kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen, jossa on lupa myös erehtyä. (Opetushallitus 2022: 31.) Tällaisessa yhteisössä lapsen on turvallista harjoitella kehittyviä sosiaalisia taitojaan.

3 Positiivinen pedagogiikka lapsen sosioemotionaalisen kehityksen tukena

3.1 Positiivinen pedagogiikka hyvinvoinnin tukena

Positiivisen pedagogiikan taustalla vaikuttaa positiivinen psykologia. Positiivinen psykologia haarautuu perinteisestä psykologiasta myönteisen ja voimavaraperusteisen painotuksensa ansiosta. Sen tarkoituksena on nähdä jokaisessa ihmisessä hyvää ja tunnistaa yksilön sekä yhteisöjen vahvuuksia, jotka tukevat heidän hyvinvointiaan. (Seligman & Csikszentmihalyi 2000: 5; Uusitalo-Malmivaara 2014: 19; Leskisenoja 2019: 17–18.) Positiivisen psykologian tarkastelun kohteena on ihmisen subjektiivinen hyvinvointi eli onnellisuus (Uusitalo-Malmivaara 2014: 19). Leskisenojan (2019) mukaan päämääränä on yksilöiden ja yhteisöjen kukoistaminen. Kukoistamisella tarkoitetaan onnellisuuden huipputilaa, jolloin emotionaalinen, sosiaalinen sekä psykologinen hyvinvointimme ovat korkeimmillaan. (Leskisenoja 2019: 18.) Käytännössä positiivisessa psykologiassa huomioidaan ihmisen yksilöllisyys ja erityisyys, häntä ohjataan löytämään myönteisiä ratkaisuja ja toimintamalleja. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016: 35). Luthans (2002) sekä Hoyt, Case-Lansdale, McDane ja Adam (2012) ovat tutkineet nuorten positiivisen kehityksen tukemista siirtymävaiheessa lapsuudesta nuoruuteen ja todenneet, että positiiviset kokemukset parantavat terveyttä pitkällä aikavälillä. (Luthans 2002: 697; Hoyt & Case-Lansdale & McDane & Adam 2012: 71–71).

Positiivisen pedagogiikan tarkoituksena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja oppimisen lisääntyminen. Oleellisena hyvinvoinnin ja oppimisen lisääntymisessä pidetään sosiaalisten suhteiden ja yhteisöjen merkitystä. Lähtökohtana ovat lapsen ajatukset, mielipiteet ja kokemukset, jotka kehittyvät erilaisissa toimintaympäristöissä sekä lasten välisessä vuorovaikutuksessa. (Kumpulainen & Mikkola & Rajala & Hilppö & Lipponen 2014: 227–228.) Positiivisessa pedagogiikassa lapsi nähdään aktiivisena toimijana. Toimijuudella viitataan siihen, että lapsella on mahdollisuus osallistua päätöksentekoon, vaikuttaa omaan ja yhteiseen toimintaan, kyseenalaistaa sekä neuvotella. (Kumpulainen ym. 2014: 238–239.) Pieni lapsi toimijana opettelee ajattelemaan ja oivaltamaan itse sekä toimimaan tilanteen vaatimalla tavalla. Leskisenojan (2019) mukaan positiivinen pedagogiikka on lapsen hyvinvoinnin edistämistä sekä hänen arvostamistaan ja hyväksymistään omana itsenään. Kasvattaja uskoo lapsen mahdollisuuksiin, suhtautuu asioihin myönteisesti sekä auttaa lasta rakentamaan vahvaa luonnetta. Positiivinen pedagogiikka on lapsen välittävää kohtaamista sekä korkealaatuista pedagogista toimintaa. (Leskisenoja 2019: 43.)

3.2 Myönteiset tunteet

Leskisenoja (2019) korostaa myönteisten tunteiden merkityksellisyyttä hyvinvoinnin perustana (Leskisenoja 2019: 19). Myönteisiä tunteita voivat olla esimerkiksi ilo, tyytyväisyys, kiitollisuus, innostus, myötätunto ja rakkaus. Positiivista pedagogiikkaa voidaan pitää varmana keinona lisätä myönteisiä tunteita. Lämmin ja positiivinen ilmapiiri on pohja niin lasten kuin aikuistenkin myönteisille tunteille. Kasvattajien vastuulla on myönteisen ilmapiirin rakentaminen, sillä heidän esimerkkinsä ja käyttäytymismallinsa ohjaavat lasten toimintaa. (Leskisenoja 2019: 72.) Myönteisten tunteiden tukemisessa tärkeää on edistää lapsen itsetuntoa, sillä jokaisen lapsen tulee vakuuttua siitä, että hän on arvokas ja kelpaa juuri sellaisena kuin hän on. Kasvattajan tulee vahvistaa lapsen minäkuvaa siirtämällä lapseen oma vankkumaton uskonsa hänen mahdollisuuksiinsa oppia ja kehittyä. (Leskisenoja 2019: 73.) Positiivinen palaute sekä lapsen oppimisen näkyväksi tekeminen edistävät lapsen terveen itsetunnon kehittymistä (Keltikangas-Järvinen 2008: 196).

Vaikka positiivisessa pedagogiikassa huomion kohteena ovat ne asiat, jotka tuottavat lapselle hyvää oloa, ei kuitenkaan tule jättää huomioimatta vastoinkäymisten tai negatiivisten tunteiden merkitystä lapsen elämässä. (Kumpulainen ym. 2014: 228.) Positiivisessa pedagogiikassa kaikki koetut tunteet ovat sallittuja. Olennaista on löytää tasapaino positiivisten ja negatiivisten tunteiden välille. Jotta lapsi voisi mahdollisimman hyvin, tulisi hänen kokea positiivisia tunnetiloja vähintään kolme, mielellään viisi kertaa enemmän kuin negatiivisia tunteita. (Leskisenoja 2019: 23.)

Kohdennettu positiivinen palaute on ProVaka-toimintamallin ydintä. Varhaiskasvatuksessa kasvattajan antamat pienet ja oikea-aikaiset kehu- ja myönteiset sanat tuovat lapselle useita myönteisiä tunteita päivän aikana. Lasten ohjaaminen toivottuun käyttäytymiseen tapahtuu ensisijaisesti kehu- ja myönteisten tunteiden avulla (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 89). Myönteiset tunteet ovat välineitä yksilölliseen kasvuun, mutta myös sosiaalisten yhteyksien rakentamiseen. (Fredrickson 2001: 10.) Fredrickson (2001) on todennut, että lapsi, joka on positiivisen palautteen ja myönteisten kokemusten kautta saanut uusia toimintamalleja toivottuun käyttäytymiseen, käyttää niitä todennäköisemmin myös haastavissa sosiaalisissa tilanteissa. Positiivinen tunne, joka on seurausta omista henkilökohtaisista saavutuksista, laajenee ja synnyttää halun jakaa sitä muiden kanssa. (Fredrickson 2001: 4.) Samankaltaisiin tuloksiin Martikainen ja Oikarinen (2021) päätyivät tutkiessaan, miten sosioemotionaalista hyvinvointia tukeva toimintakulttuuri rakentuu. Myönteisten tuntemusten myötä rakentui uusia ajatus- ja toimintamalleja, jotka edistivät lapsen sosioemotionaalista hyvinvointia. (Martikainen ja Oikarinen 2021: 169.)

Nämä tutkimuksista tehdyt havainnot tukevat ProVaka-menetelmän ajatusta siitä, että positiivisen palautteen antamisella sekä aikuisten toimintamalleja kehittämällä, voidaan luoda päiväkotiin lasten sosiaalisia taitoja johdonmukaisesti ja systemaattisesti tukeva toimintakulttuuri (Karhu ym. 2020: 20).

3.3 Lapsen sosioemotionaalinen kehitys

Jotta lapsi oppisi hallitsemaan tunteitaan ja toimimaan rakentavalla tavalla toisten ihmisten kanssa, hänen on hallittava erilaisia taitoja. Näistä taidoista muodostuu sosioemotionaalinen kokonaisuus (Poikkeus 2011: 86; Ahonen 2017: 17.) Sosioemotionaaliset taidot liittyvät yksilölliseen tunteiden ilmaisuun ja hallintaan sekä sosiaaliseen yhdessä toimimiseen. Ollakseen osallisena yhteiskunnassa lapsi tarvitsee sosiaalisia- ja vuorovaikutustaitoja sekä kykyä ilmaista itseään ja ymmärtää muita. Nämä taidot ovat tärkeitä lapsen itsetunnon, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta. (Määttä ym. 2017: 5; Poikkeus 2011: 86.) Sosioemotionaaliset taidot sisältävät viisi ydintaitoa: itsesäättely, itsetuntemus, itsetietoisuus, sosiaalinen tietoisuus ja ihmissuhdetaidot. (ks. Martikainen & Oikarinen 2021: 148.) Hyvät sosioemotionaaliset taidot mahdollistavat lapselle sosiaalisen osallisuuden kokemuksen. Sosiaaliseen osallisuuteen sisältyy lapsen vuorovaikutussuhteet, ystävyysuhteet, vertaisryhmältä saatu hyväksyntä, lapsen oma käsitys hyväksytyksi tulemisesta, mukaan pääsemisen myönteiset seuraukset ja ulkopuolelle jäämisen kielteiset seuraukset. (Viitala 2014: 27.)

Lapsen sosioemotionaaliset taidot muodostavat hänen kokonaiskehityksensä kannalta merkittävän osa-alueen. Lapsen kehittyviin sosioemotionaalisiin taitoihin vaikuttavat hänen itseensä liittyvät sisäiset tekijät, kuten tunteet ja ulkoiset tekijät, kuten lapsen käyttäytyminen sekä ympäristö, jossa hän elää. Varhaiskasvatuksen laatu, lasten ja kasvattajien väliset suhteet sekä myönteiset vertaissuhteet ovat oleellisia kodin ulkopuolisia tekijöitä lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehittämisessä. (Neitola & Koi-vula 2020: 36). Myönteinen sosioemotionaalinen kehitys edistää lapsen psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä ehkäisee käyttäytymisen ongelmia. Jos taas lapsen sosioemotionaalisia taitoja ei kyetä lapsiryhmässä riittävästi tukemaan, on vaarana, että lapsi tulee kiusatuksi, syrjityksi tai kokee itsensä yksinäiseksi. Suuressa lapsiryhmässä lapsi voi myös alkaa häiritsemään ja kiusaamaan toisia lapsia. (Viitala 2014: 27–28; Määttä ym. 2017: 8.) Lapsen heikoilla sosioemotionaalisilla taidoilla voi olla myös lasta leimaava vaikutus ryhmässä (Cacciatore & Riihonen & Tuukkanen 2013: 29; Viitala 2014: 27–28).

Tutkimusten mukaan haasteet sosioemotionaalisissa taidoissa heijastuvat myös koulu-
menestykseen, sillä tunteiden tunnistamisen ja niiden käsittelyn taidot ovat edellytyksiä
tiedon käsittelylle (Jalovaara 2006: 38–39). Negatiivisten tunteiden on todettu vaikeut-
tavan oppimista, kun taas positiiviset tunteet vaikuttavat myönteisesti oppimiseen
(Kronqvist & Kumpulainen 2011: 48). Neitolan ja Koivulan (2020) mukaan sosioemotio-
naalisen oppimisen tukeminen on erityisen tärkeä kasvatuksellinen päämäärä varhais-
kasvatuksessa, sillä on kauaskantoiset vaikutukset lapsen tulevaisuuteen. Varhaislap-
suus on otollinen kehitysvaihe nimenomaan näiden kykyjen kehittymisen kannalta.
(Neitola & Koivula 2020: 36.)

Karhu ym. (2020) ovat todenneet, että lasten haasteellinen käyttäytyminen kuormittaa
koko ryhmää ja vaikeuttaa sosiaalisten suhteiden syventymistä (Karhu ym. 2020).
Myös Pihlajan (2009) tutkimusten tuloksista nousi esille, että lapset, joilla on sosioemo-
tionaalisia vaikeuksia, koettiin varhaiskasvatuksessa haasteellisimpana kohdata ja
opettaa (Pihlaja 2009: 154). Niin ikään Viitala (2014) raportoi tutkimuksessaan, että
haasteet lasten sosioemotionaalisissa taidoissa eivät ole kasvattajille yksiselitteisen
helppo asia kohdata. (Viitala 2014: 102) Haastavat tilanteet aiheuttavat kasvattajille
neuvottomuuden tunteita ja kyvyttömyyttä toimia tilanteessa (Ahonen 2015: 36, 56, 58).
Määttä ym. (2017) raportista kävi ilmi, että kasvattajat kaipasivat selkeitä menetelmiä
työnsä tueksi lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen (Määttä ym. 2017: 46).
Myös Karhu ym. (2021) saivat tutkimuksessaan samansuuntaisia tuloksia. Tulosten pe-
rusteella sosiaalisen käyttäytymisen tukemiselle on varhaiskasvatuksessa tarvetta, sillä
kolme neljästä kyselyyn vastanneesta varhaiskasvattajasta koki, että lasten käyttäyty-
misen haasteet ovat työssä viihtyvyyttä haittaava tekijä. (Karhu ym. 2021: 96.)

Varhaiskasvatuksessa käytetään paljon erilaisia menetelmiä tukemaan lasten sosio-
emotionaalisia taitoja, mutta vain osasta menetelmistä on tutkimusnäyttöä. Varhaiskas-
vatuksessa on siis tarve interventiotutkimukselle, joka perustuu tutkittuun tietoon ja
konkreettiseen menetelmään. (Määttä ym. 2017: 48.) Tukemalla johdonmukaisesti las-
ten kehittyviä sosioemotionaalisia taitoja tutkimuksissa vaikuttaviksi osoitetuilla toimin-
takäytännöillä, kuten hyvällä vuorovaikutuksella ja positiivisen palautteen antamisella,
voidaan ehkäistä lasten haasteellista käyttäytymistä (Määttä ym. 2017: 48). Neitola &
Koivula (2020) pitävät myös tärkeänä, että varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten sosio-
emotionaalisia taitoja, luodaan myönteinen oppimisilmapiiri, tuetaan vertaissuhteiden
rakentumista sekä kiinnitetään huomiota ei-toivottujen kehityskulkujen varhaiseen eh-
käisemiseen (Neitola & Koivula 2020: 34). Vaikeudet sosioemotionaalisessa käyttäyty-
misessä ilmenevät ja jatkuvat, jos ympäristö on niille otollinen, eikä lasta pystytä riittä-

västi tukemaan (Pihlaja 2019: 151). Lapsi tarvitsee ympäristöltään kannustavaa palautetta kyetäkseen toimimaan haasteidensa kanssa (Aro 2011: 29). Tämä mahdollistetaan Pihlajan (2019) mukaan luomalla ryhmään kannustava toimintakulttuuri, jossa huomioidaan jokaisen ryhmän jäsenen yksilölliset tarpeet (Pihlaja 2019: 172). Martikaisen ja Oikarisen (2021) mukaan toimintamallien kehittäminen sosioemotionaalista hyvinvointia tukeväksi on mahdollista työyhteisön yhteisen reflektoinnin ja dialogin kautta (Martikainen & Oikarinen 2021: 168). Määttä ym. (2017) toteavat, että lasta tukevaa, myönteistä kasvatusilmapiiriä vahvistetaan kaikkien kasvattajien sitoutumisella yhteisiin toimintamalleihin (Määttä ym. 2017: 46).

3.4 Sosioemotionaaliset taidot rakentuvat vuorovaikutuksessa

Sosioemotionaaliset taidot kehittyvät aina vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja erityisesti vertaisten kanssa. Alle kouluikäisten lasten tärkeimpiä sosiaalisia kehitystehtäviä ovat myönteisten suhteiden ylläpitäminen toisiin ihmisiin. Jos lapsen sosioemotionaaliset taidot eivät ole riittäviä myönteisten vuorovaikutussuhteiden luomiseen, näkyy tämä usein ongelmina kaverisuhteissa ja sosiaalisissa taidoissa. (Poikkeus 2011: 96.) Ahosen (2015) mukaan voidaan laajasti ajatella, että lapsen kasvaessa vuorovaikutuksessa häntä ympäröivän todellisuuden kanssa, jokainen lapsi tarvitsee tukea sosioemotionaalisten taitojen kehittymiseen (Ahonen 2015: 18). Lasten elämä varhaiskasvatuksessa on päivittäin täynnä sosioemotionaalisen oppimisen tilanteita ja mahdollisuuksia heidän ollessaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Avainasemassa vertaissuhteet ovat niiden lasten kehityksen kannalta, joilla on vaikeuksia sosioemotionaalisen kehityksen alueella. (Neitola & Koivula 2020: 32, 33.) Puroila & Estola (2012) ovat tutkineet lasten kertomuksia päiväkotiarjesta ja havainneet, että kaverisuhteisiin liittyy sosiaalisen elämän moninainen kirjo: on läheisyyttä, ystävyyttä, konflikteja, ulkopuolelle jättämistä ja kiusaamista. Päiväkodin arkeen osallistuessaan he pystyivät aistimaan sen ilon, joka hyvistä kaverisuhteista syntyy, mutta myös sen harmituksen, jonka torjutuksi tuleminen, ilman kaveria oleminen tai konfliktit kavereiden kanssa aiheuttavat. Toinen lapsi löytää helposti kavereita ja toinen joutuu toistuvasti kokemaan tunteen ulkopuolisuudesta. (Puroila & Estola 2012: 33, 34.)

Vaikeudet sosioemotionaalisisissa taidoissa heikentävät lapsen hyvinvointia, sillä lapsi jää helposti vertaisryhmän ulkopuolelle. Vertaissuhteet ovat lapselle tärkeitä, sillä niiden avulla lapsi harjoittelee ystävyys- ja kaveritaitoja, leikkiin ja ryhmätoimintaan liittymistä, yhteistyön tekemistä, neuvottelemista sekä kykyä selvittää ristiriitoja. Riittävien sosioemotionaalisten taitojen avulla lapsi voi luoda ja ylläpitää kaverisuhteita sekä toimia sosiaalisten sääntöjen mukaisesti. (Neitola & Koivula 2020: 27, 28). Kasvattajalla

on keskeinen rooli lapsen sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittämisen tukemisessa (Viitala 2014: 38; Ahonen 2017: 21; Opetushallitus 2022: 33). Kun lapsen sosiaalisia taitoja tuetaan, lapsi oppii huomioimaan toisia ihmisiä ja ilmaisemaan itseään rakentavasti. Kasvattajalla tulee olla keinoja systemaattisesti opettaa lapselle näitä taitoja ja tukea lapsen hyvien sosiaalisten suhteiden syntymistä. Näin lapsen hyvinvointi lisääntyy ja hän kykenee omien tunteiden ohella tunnistamaan myös muiden tunteita. (Ahonen 2017: 21–22.) Lämpimät ja emotionaalisesti reagoivat kasvattajat parantavat lasten sosioemotionaalista sopeutumiskykyä. Tämä perustuu kasvattajan kykyyn antaa rakentavaa ja kannustavaa palautetta lasten toiminnasta. (Viitala 2014: 38; Miculincer & Shaver 2020: 12.) Positiivisen ja hyväksyvän ilmapiirin vaikutuksesta lapselle kehitty jo varhain tunne siitä, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa ympäristöönsä ja itseensä (Aro 2011: 21).

Martikainen & Oikarinen (2021) ovat tutkineet, millaiset tekijät varhaiskasvatuksessa tukevat sosioemotionaalista hyvinvointia ja miten toimintakulttuuria voisi kehittää niin, että se tukisi sosioemotionaalista hyvinvointia. Tutkimuksessa keskeisiksi tekijöiksi nousivat niin sanotut hyvän mielen hetket. Ne sisälsivät hyväksyntää, luottamusta ja ymmärrystä sekä viittaavat oikeana nähtyyn toimitaan muita ihmisiä kohtaan (Martikainen & Oikarinen 2021: 147, 169.) Myös Neitola & Koivula (2020) toteavat, että kasvattajan keskeinen merkitys lapsen sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa on havaittu monissa tutkimuksissa. Kun kasvattaja on vuorovaikutuksessaan lämmin, toimii tarkoituksenmukaisen kommunikoinnin ja sosiaalisen käyttäytymisen roolimallina, edistää hän lapsiryhmän positiivista sosiaalista ja emotionaalista ilmapiiriä. (Neitola & Koivula 2020: 12.) Ryhmän positiivinen ilmapiiri ruokkii lapsessa positiivisia tunteita. Fredricksonin (2003) mukaan positiiviset tunteet muuttavat yhteisöjä ja ryhmiä yksilöiden muuttumisen myötä. Yksilöt, jotka kokevat myönteisiä tunteita, käyttäytyvät esimerkiksi avuliaammin ja myötätuntoisemmin muita kohtaan. Avuliaisuus ja myötätuntoiset teot tuottavat myös itsessään positiivisia tunteita sekä avun antajalle, että sen saajalle. (Fredrickson 2003: 340.)

Salminen (2014) on tutkinut kasvattajan roolia lasten oppimisen ja kehityksen tukijana suomalaisissa esiopetusryhmissä. Hän havaitsi, että lasta emotionaalisesti tukevat käytännöt yhdistettynä selkeisiin käyttäytymisodotuksiin luovat turvallisen perustan oppimiselle. Lasten positiivisen käyttäytymisen ja kasvattajien johdonmukaisten käyttäytymisodotusten välillä oli selkeä yhteys. (Salminen 2014: 65, 83.) Ahosen (2015) tutkimuksessa havaittiin yhteys kasvattajan antaman positiivisen palautteen ja lapsen myönteisemmän käyttäytymisen välillä. Positiivinen palaute vahvistaa oppimista, kun taas lapsen saadessa kielteistä palautetta, hänelle ei anneta mahdollisuutta oppia toimimaan

toisella tavalla. Positiivisen palautteen tehokkuus on yhteydessä vahvasti kasvattajan lämpimään vuorovaikutustapaan. Lämpimästi kohdatut lapset haluavat yleensä toimia kasvattajan antamien ohjeiden mukaan. Sen sijaan lapset eivät kykene vastaanottamaan positiivista palautetta aitona, jos kasvattajan sitoutuminen vuorovaikutukseen on heikkoa. Yhteenvetona voinee todeta, että positiivisen palautteen antaminen on merkityksellistä lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehittymiselle. (Ahonen 2015: 174,175, 185, 190.)

Ahonen (2015) tuo tutkimuksessaan esille, että lapsia, jotka tarvitsevat sosioemotionaalista tukea, ei ole juurikaan tutkittu osana perinteisiä päiväkotiryhmiä, etenkin, että näkökulmana olisi ollut varhaiskasvattajan toiminta. Tehdyt tutkimukset ovat painottuneet erityispedagogisesti. Myös kasvattajien uupumukseen on useimmiten haettu syytä lasten haastavasta käyttäytymisestä sen sijaan, että olisi kiinnitetty huomiota päiväkodin kasvatukselliseen ympäristöön. (Ahonen 2015: 20.) Määttä ym. (2017) ovat tuottaneet opetushallitukselle raportin lasten sosiaalisten taitojen tukemisesta varhaiskasvatuksessa. Raportissa todetaan, että varhaiskasvatusikäisten lasten yleisimmät tuen tarpeet liittyvät haasteisiin sosioemotionaalisisissa taidoissa. Esiin nousi myös puutteita, joita ilmeni varhaiskasvatuksessa lasten sosioemotionaalista kyvykkyyttä koskevissa toimissa, kuten tutkimuksessa, koulutuksessa ja varhaiskasvatuksen käytännön toteuttamisessa. Raportissa esitettiin kehittämisehdotuksia tilanteen korjaamiseksi, esimerkiksi tutkimusperustaiset interventiot sekä henkilöstön ammattitaidon kehittäminen. Esiin nousi myös tarve tutkia lisää varhaiskasvatuksen arjen pedagogiikkaan soveltuvia menetelmiä, niiden toimivuutta ja vaikuttavuutta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. (Määttä ym. 2017: 8–9, 25, 28.)

Kasvattajan lämpimällä vuorovaikutuksella ja positiivisella pedagogiikalla uskotaan olevan yhteys lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehittymiseen. (Reyes ym. 2012: 9.) Ahosen (2015) mukaan näiden taitojen kehittymisen tukemisella varhaiskasvatuksessa ja kasvattajan vuorovaikutustavan valinnoilla on merkitystä (Ahonen 2015: 163,181). ProVaka-toimintamalli antaa kasvattajille työvälineitä lasten sosiaalisten taitojen johdonmukaiseen ja systemaattiseen tukemiseen käyttäytymiseen kohdentuvan positiivisen palautteen avulla (Karhu ym. 2020: 20).

4 ProVaka - positiivisesti ryhmässä oppiva varhaiskasvatus

4.1 ProKoulusta ProVakaan

ProVaka-toimintamalli pohjautuu Program Wide Positive Behavior Support (PWPBS) työtapaan, joka on kehitetty Yhdysvalloissa ja jota on tutkittu kansainvälisesti (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 85). Siinä tavoitteena on rakentaa toimintakulttuuri, joka johdonmukaisesti tukee lasten sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä käyttäytymiseen kohdennetulla positiivisella palautteella. Kehun avulla ohjaaminen on tehokas tapa opettaa toivottua käyttäytymistä. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 89; Karhu ym. 2020: 21.) Aikaisemmin lasten Positive Behavior and Support-viitekehityksessä on tehty tutkimusta koulussa. Tutkimus on osoittanut, että toimintamalli vähentää lasten käyttäytymisen ongelmia ja tukee sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä, jos sitä toteutetaan koko koulun tasolla. (ProKoulu 2021; Karhu ym. 2020: 20.) Niin ikään varhaiskasvatuksessa samojen periaatteiden mukaisesti toteutettavalla tuella on myös havaittu olevan myönteisiä vaikutuksia lasten sosioemotionaalisiin taitoihin. Toimintaympäristön selkiytyminen ja ennakoitavuus on vähentänyt lasten ongelmallista käyttäytymistä ja lisännyt varhaiskasvatuksen laadukkuutta. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 96.)

Karhu, Heiskanen ja Närhi (2021) ovat tehneet pilottitutkimusta Suomessa ProVaka-toimintakulttuurin rakentumisesta kehittämistyöhön mukaan lähteneissä varhaiskasvatustyksiköissä. Heidän tutkimuksessaan painottui lasten osallisuuden näkökulma toimintakulttuurin rakentamisessa. ProVaka-toimintamallia ei ollut vielä aikaisemmin sovellettu suomalaisessa varhaiskasvatuksessa, joten tietoa sen sosiaalisesta validiteetista ei ollut. Karhu, Heiskanen ja Närhi (2021) halusivat selvittää, millaisena menetelmän toteuttamiseen osallistuvat toimijat ovat kokeneet sen tavoitteet, toimintatavat ja vaikutukset. Ovatko tavoitteet heidän mielestään tarpeellisia, toimintatavat hyväksyttäviä ja vaikutukset toivottuja eli koetaanko menetelmä sosiaalisesti validiksi. Uuden toimintamallin käyttöönotossa eli implementoinnissa on oleellista varmistaa sosiaalinen validiteetti, sillä hyvä tutkimusnäyttö tai teoriaperusta eivät yksinään takaa toimintamallin sovellettavuutta käytäntöön. Tutkimukseen osallistuneet kasvattajat kokivat lasten sosiaalisen käyttäytymisen parantuneen kehittämistyön aikana. Tutkimuksen tulokset osoittivat myös, että varhaiskasvatuksessa oli tarve kehittää menetelmiä lasten sosiaalisen käyttäytymisen tukemiseen. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 88, 105.)

Närhi ja Savolainen (2020) ovat tutkimuksessaan todenneet, että sosiaalisen käyttäytymisen tukeminen on epäsystemaattista suomalaisessa varhaiskasvatuksessa (Närhi &

Savolainen 2020: 5). Määttä ym. (2017) tuovat esille, että lisää tutkimusta kaivataan erityisesti lähestymistavoista ja menetelmistä, joiden tavoitteena on yksittäisen lapsen sekä koko ryhmän tukemisen lisäksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muuttaminen lasten sosioemotionaalista kehitystä paremmin tukevaksi. Erityisesti tarvitaan interventiotutkimuksia, joissa varhaiskasvatuksessa kokeillaan systemaattisesti joitakin lasten sosioemotionaalisia taitoja tukevia menetelmiä. Kokonaiskuvan saamisen kannalta on tärkeää, että nämä tutkimukset kohdistuvat ryhmän kaikkiin lapsiin sekä niihin, joilla on erityistarpeita, että niihin, jotka etenevät kehityksessään tyypillisesti. (Määttä ym. 2017: 44, 48.) Myös Ahosen (2015) näkemyksen mukaan olisi aika siirtyä lapsen toiminnan tarkastelusta kasvattajien oman toiminnan sekä koko päiväkodin toimintakulttuurin tarkasteluun. (Ahonen 2015: 20, 192.)

4.2 ProVaka-kehittämistyön tavoite ja tarkoitus

ProVaka-kehittämistyön tavoitteena on rakentaa varhaiskasvatukseen yhteinen toimintamalli tukemaan lasten sosioemotionaalisia taitoja. Näitä yhdessä sovittuja, tärkeäksi koettuja sosioemotionaalisia taitoja opetetaan systemaattisesti tutkimusnäyttöön pohjautuvien menetelmien avulla. Oleellista ProVaka-toiminnassa on varhaiskasvatusyhteisön yhdessä sopimat kasvatustavoitteet sekä selkeät käyttäytymisodotukset, jotka toistuvat arjessa rutiininomaisesti. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 83–84; Viitala 2014: 38.) ProVaka-toimintamallin tarkoituksena on vahvistaa kasvattajien osaamista lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa. Lähtökohtana on ajatus siitä, että kasvattajien toimintamalleja kehittämällä voidaan luoda päiväkotiin lasten sosiaalisia taitoja johdonmukaisesti ja systemaattisesti tukeva toimintakulttuuri. Tähän pyritään yhteisesti sovituilla toimintatavoilla sekä kohdennetulla positiivisella palautteella. (Karhu ym. 2020: 20.) Positiivinen palaute annetaan lapselle välittömästi, kun lapsi on toiminut käyttäytymisodotusten mukaisesti. ProVaka-mallissa kehitetään koko varhaiskasvatusyksikön yhteistä toimintatapaa ja vaikuttaminen tapahtuu koko lapsiryhmän tasolla. Tavoitteena on vahvistaa kaikille yhteistä varhaiskasvatusta, jossa käyttäytymisen tukeminen on rakennettu tavalla, jolla sitä opetetaan kaikille lapsille. (Närhi 2022.) Kasvattajien uudenlaiset toimintatavat muokkaavat yhteisössä toimimisen tapoja sekä vuorovaikutusta, jonka lapset omaksuvat (Martikainen & Oikarinen 2021: 152).

Karhu ym. (2020) toteavat ProVaka-toimintamallin teoreettisen perustan nojaavan käyttäytymispsykologisten lainalaisuuksien hyödyntämiseen, joista esimerkkinä mainitaan behavioristinen käyttäytymisen teoria (Karhu ym. 2020: 20). Behavioristisen oppimiskäsityksen mukaan oletetaan, että opetuksen tavoitteena oleva reaktio vakiintuu pysy-

väksi käyttäytymiseksi, kun se yhdistetään ympäristöstä tulevaan ärsykkeeseen. Oppimistilanteessa käyttäytymistä voidaan säädellä vahvistamisella eli palkitsemalla toivottua käyttäytymistä. Keskeisiä pedagogisia periaatteita ovat vahvistaminen, välitön palaute ja opeteltavien asioiden pilkkominen pieniin kokonaisuuksiin. (Kronqvist 2017: 17.) Behavioristiset käyttäytymisen tuen muodot ovat näyttöön perustuvia tukitoimia. Sovellettaessa tukitoimia käytäntöön, tulee ottaa huomioon, missä määrin tuen keskeiset ja vaikuttavat osa-alueet toteutuvat. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 3.) ProVaka-toimintamallin soveltamisen prosessia suomalaiseseen varhaiskasvatukseen tutkineet Karhu, Heiskanen ja Närhi (2021) painottavat myös behavioristiseen käyttäytymisen tukeen liittyvää rutiineista sopimista. Vaikka ProVaka-mallissa yhteisistä pedagogisista käytänteistä sopiminen ja niiden opettaminen on aikuisten tehtävä, ei se sulje pois lapsen osallisuuden kokemusta. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 86.) Lapsi rakentaa omaa ymmärrystään vuorovaikutuksessa yhteisönsä kanssa (Turja 2017: 41).

Närhen ja Savolaisen (2020) mukaan ProVakan ajatuksellinen tausta pohjautuu kolmeen pääkohtaan: käyttäytymispsykologiaan, ekologiseen psykologiaan ja inklusioon. Käyttäytymispsykologinen näkökulma perustuu ajatukseen siitä, että sosiaalinen käyttäytyminen on opittavaa. Sitä voidaan opettaa näyttöön perustuvilla menetelmillä niin kuin muutakin käyttäytymistä. Ekologinen psykologia kiinnittää huomiota ympäristöihin, sillä ihminen käyttäytyy aina ympäristössä. ProVaka-mallissa rakennetaan varhaiskasvatusyhteisöstä ympäristö, joka tukee lasten sosiaalista käyttäytymistä. Inklusiivisten periaatteiden mukaan varhaiskasvatuksesta rakennetaan paikka, joka tukee erilaisten lasten sosiaalista käyttäytymistä. (Närhi & Savolainen 2020: 7.)

Karhu, Heiskanen ja Närhi (2021) mainitsevat myös, että käyttäytymispsykologisen teorian mukaan lapsen käyttäytymiseen vaikuttavat erilaiset taustatekijät, tilannetekijät ja käyttäytymisestä saatu palaute. Taustatekijöitä voivat olla kotitilanne tai terveyteen ja hyvinvointiin liittyvä tila. Tilannetekijät liittyvät niihin sosiaalisiin ympäristöihin, joissa ihminen on osallisena sekä niissä tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Ekologisen psykologian mukaan lapsi oppii käyttäytymisen luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa ja se on aina suhteessa ympäristöön. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 86.)

ProVaka-kehittämistyö on pitkäjänteistä yhteisten toimintamallien kehittämistä varhaiskasvatuksessa. Yhteisön jäsenten tulee olla sitoutuneita yhteisiin käyttäytymisodotuksiin, sosiaalisen käyttäytymisen opettamiseen ja tukemiseen. Käyttäytymisen opettaminen tapahtuu jokapäiväisissä vuorovaikutustilanteissa ja sosiaalisen käyttäytymisen perusta rakennetaan lapsen luonnollisessa toimintaympäristössä. Keskeistä on varhaiskasvatusyksikössä yhteisesti sovitut toimintatavat. Kasvattajat opettavat kaikille lapsille

sovittua sosiaalista käyttäytymistä yhdessä harjoittelemalla ja omalla esimerkillään. Lapsia ohjataan ensisijaisesti positiivisen palautteen ja käyttäytymiseen kohdentuvan välittömän kehun avulla. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 89, 90; Närhi 2022.) Tavoitteena on, että kehittämistyön edetessä kasvattajien toiminta olisi lapsen kannalta ennustettavampaa ja johdonmukaisempaa myös silloin, kun puututaan ei-toivottuun käyttäytymiseen (Karhu ym. 2021: 89).

Lapsen saadessa myönteisiä kokemuksia, hänen on helpompi omaksua uusia tapoja toimia ja olla suhteessa toisiin ihmisiin. Uudet toimintatavat vahvistavat ihmisen kyvykkyyden tuntemuksia ja sitä kautta lisäävät hänen pysyviä voimavarojaan. Tämän seurauksena yksilön hyvinvointi paranee. Hyvinvoinnin lisääntyminen ja sosiaalisten taitojen parantuminen koetaan myönteisenä asiana. (Martikainen & Oikarinen 2021: 150.)

4.3 ProVaka-toimintamallin vaiheet

Uusien toimintatapojen kehittämisessä korostuu johtajan rooli. Hän tukee ja kannustaa muutoksessa sekä luo rakenteet ammatilliseen keskusteluun. (Rousu & Lanne-Eriksson 2021: 9.) Vaikka lapsiryhmien kasvattajat omaksuvat positiivisen ohjaamisen työtapoja, tarvitaan myös johtajan tukea kasvattajien tietoisuuden ja osaamisen lisääntymisessä sekä tavoitteiden näkyväksi tekemisessä (Opetushallitus 2022: 30). Prosessi käynnistyy varhaiskasvatusyksikön oman ProVaka-tiimin luomisella. Tiimi ohjaa muuta työyhteisöä siinä, miten ProVaka-mallia tuodaan osaksi arkea. Sen keskeisenä tehtävänä on myös vakiinnuttaa ja ylläpitää sekä tarvittaessa muokata yhteisesti sovittuja toimintatapoja. (Karhu ym. 2020.)

ProVaka-toimintamallissa yhteisön jäsenet sopivat yhteiset käyttäytymisodotukset. Ne ovat kasvatuksellisia tavoitteita, jotka suuntaavat kasvattajien työskentelyä. Tavoitteena voi olla esimerkiksi toisten kunnioittaminen tai vastuullisuus. (Karhu ym. 2020: 21; Närhi 2022.) Käyttäytymisodotuksista tehdään kuvalliset toimintaohjeet, jotka kertovat selkeästi, mitä toivottu käyttäytyminen on päiväkodin eri tilanteissa. Nämä ohjeet sitovat sekä lapsia että kasvattajia yhteisesti sovittuun käyttäytymiseen. (Karhu ym. 2020: 21; Närhi 2022.) Kasvattajat sopivat myös yhteiset tavat puuttua ei-toivottuun käyttäytymiseen. Tällöin tilanteisiin puuttuminen on suunnitelmallista, ennakoivaa ja mahdollisimman johdonmukaista. (Karhu ym. 2020: 21.)

Käyttäytymisodotusten mukaista käyttäytymistä opetetaan systemaattisesti, edeten tilanne kerrallaan ja huomioiden lasten ikä sekä kehitystaso (Karhu ym. 2020: 21). Jotta

kasvattajat voivat antaa lapsille mahdollisuuden mallioppimiseen, heidän tulee itse toimia käyttäytymisodotusten mukaisesti mallintamalla lapsille toivottua käyttäytymistä sekä tarvittaessa muistuttaa siitä. (Närhi 2022.) Toivottua käyttäytymistä vahvistetaan positiivisella palautteella, joka on ProVaka-mallin ydintä. Käyttäytymisestä annettu välitön kehu kasvattaa lapsessa motivaatiota toimia yhteisten käyttäytymisodotusten mukaisesti. (Ahonen 2017: 204; Karhu ym. 2020: 21; Närhi 2022.) Lapsen saamaa kehua vahvistetaan konkreettisilla muistukkeilla, joita kerätään yhdessä oman ryhmän kanssa (Närhi 2022). Muistukkeet voivat olla esimerkiksi yhteiseen purkkiin kerättäviä helmiä, joilla lapset hankkivat yhdessä ryhmänä sovittuja sosiaalisia palkkioita. (Karhu ym. 2020: 21.)

ProVaka-tiimi kokoontuu säännöllisesti ja arvioi kehittämistyön etenemistä. Kehittämistyö etenee vaiheittain. Jokaiselle vaiheelle annetaan rauhassa aikaa vakiintua osaksi yksikön toimintakulttuuria. Ennen seuraavaan vaiheeseen siirtymistä myös työyhteisössä käydään arvioivaa ja reflektovaa keskustelua kehittämistoiminnan edistymisestä. Olennaista on, että varhaiskasvatusyksikön toimintakulttuuri muotoutuu sosiaalisia taitoja arvostavaksi ja yhdenmukaisia ohjauksen tapoja hyödyntäväksi. (Karhu ym. 2020: 21.)

Taulukko 1. ProVaka -menetelmän kehittämistyön vaiheet (Närheä 2022 mukailten).

ProVaka-tiimin perustaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Päiväkodissa kootaan ProVaka-tiimi. • Tuki ProVaka ohjaajilta. • Tiimin tehtävänä on sopia kehittämistyön etenemisestä ja tuoda tietoa työyhteisölle.
Käyttäytymisodotusten laadinta	<ul style="list-style-type: none"> • Käyttäytymisodotukset ovat yhteisesti sovittuja kasvatustavoitteita, jotka kuvaavat päiväkotiyhteisön arvopohjaa.
Toimintaohjeiden muotoilu	<ul style="list-style-type: none"> • Toimintaohjeet konkretisoivat käyttäytymisodotuksia. • Kuvaavat konkreettisesti, millaiselta odotuksien mukainen käyttäytyminen näyttää.
Toimintaohjeiden opettaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Aikuiset omalla käyttäytymisellään mallintaa lapselle. • Toivotusta käyttäytymisestä muistuttaminen.
Toivotun käyttäytymisen huomioiminen	<ul style="list-style-type: none"> • Käyttäytymiseen kohdennettu positiivinen palaute, vahvistetaan systemaattisesti toivottua käyttäytymistä.

	<ul style="list-style-type: none"> • Kehun vahventaminen muistukkeilla. Muistuke on konkreettinen merkki kehusta.
Ei-toivottuun käyttäytymiseen puuttuminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kasvattajat sopivat yhteiset käytänteet. Lähtökohtana on, että kaikki aikuiset puuttuvat.
ProVaka-tiimin ylläpitäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tiimi vastaa selkeästä tiedottamisesta koko talolle. • Koulutetaan uusi henkilökunta ProVaka-malliin

5 Tutkimuksen toteuttaminen

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on kuvata ja ymmärtää varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ProVaka-menetelmän käyttämisestä eräässä varhaiskasvatusympäristössä. Erityisesti meitä kiinnostaa ymmärtää, millainen merkitys ProVaka-mallin periaatteiden mukaisesti annetulla positiivisella palautteella on ja miten se näkyy lasten käyttäytymisessä.

Tutkimuskysymys:

1. Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on ProVaka-menetelmän käyttämisestä lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa?

5.2 Tutkimusote ja -menetelmät

Tämän opinnäytetyön tutkimusotteena käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Kananen (2017) kuvaa tutkimusotetta tieteenfilosofisena sateenvarjona, joka pitää sisällään aineistonkeruun, analysoinnin, tulkinnan ja luotettavuuden (Kananen 2017: 39). Tutkimusote valikoituu ensisijaisesti tutkimustehtävän ja tutkimuskysymysten mukaan (Kiviniemi 2018: 73). Laadullinen tutkimus mahdollistaa huomion kohdistamisen tutkittavien näkemykseen, tapahtuu aidossa ympäristössä ja vuorovaikutussuhteessa tutkittavien kanssa (Kananen 2017: 34). Kanasen (2017) kuvaama laadullisen tutkimuksen luonne soveltuu hyvin tutkimustehtävämme kaltaiseen käytännön toiminnan tarkaste- luun.

5.2.1 Metodiset valinnat ja aineiston keruu

Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruussa suositaan menetelmiä, jotka mahdollistavat tutkittavan oman kokemuksen, näkemyksen ja mielipiteen esille tuomisen. Näitä ovat esimerkiksi teemahaastattelu, ryhmähaastattelu, kysely, havainnointi sekä erilaisista dokumenteista koottu tieto. Vaihtoehtoisia menetelmiä voidaan käyttää joko yksitään, rinnakkain tai yhdistelemällä, riippuen tutkimuskysymyksestä tai tutkimusresursseista. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2018: 164; Tuomi & Sarajärvi 2018: 83.) Käytettävän aineistonkeruu-menetelmän valintaan vaikuttavat ilmiön luonne ja tutkimuskysymykset (Kananen 2017: 78).

Opinnäytetyömme aineistokeruumenetelmäksi valikoitui haastattelu. Haastattelu on toimiva aineistonkeruumenetelmä silloin, kun halutaan ymmärtää ihmisten kokemuksia. Yksinkertaisin ja tehokkain tapa on kysyä sitä häneltä suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa. (Eskola & Lähti & Vastamäki 2018: 27; Tuomi & Sarajärvi 2018: 84; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2018: 204.) Haastattelun avulla tavoitamme parhaiten haastateltavien aidot kokemukset tutkittavasta teemasta. Haastattelussa haastateltavalla on mahdollisuus tuoda vapaasti esille omia kokemuksiaan, haastateltava on merkityksellinen ja aktiivinen osapuoli (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2018: 205). Leivo (2010) mukaan keskeisenä lähtökohtana laadullisessa haastattelussa on tutkijan mahdollisuus kerätä vastakohtaista ja toinen toistaan täydentävää puhetta samasta teemasta ja aiheesta (Leivo 2010: 82).

Haastattelut toteutimme teemahaastatteluna. Siinä tutkija tavoittelee ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä, joka kohdistuu ihmiseen ja hänen toimintaansa. Teemahaastattelussa tutkija ammentaa tietoa teemojen ja tarkentavien kysymysten avulla. (Kananen 2017: 90, 95). Tutkimuksen ja haastattelun kannalta on oleellista, että tutkijalla itsellään on ennakkonäkemyks aiheesta. Tällöin hän osaa laatia siihen sopivat teemat ja haastattelurungon. (Kananen 2017: 96.) Koska työskentelemme varhaiskasvatusympäristössä ja toisella meistä on kokemusta ProVaka-menetelmän käyttämisestä sekä olemme perehtyneet kirjallisuuteen, muodostimme haastattelun teemat tähän esiyymmärrykseemme pohjautuen. Tämän tutkimuksen esiyymmärryksellä tarkoitetaan haastattelijoiden luontaisia tapoja ymmärtää tutkimuskohde jo ennen tutkimusta (Laine 2018: 34).

Haastattelut voidaan luokitella osallistujamäärän mukaan joko yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluiksi (Kananen 2017: 88; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2018: 210). Tässä

opinnäytetyössämme päädyimme ryhmähaastatteluun, sillä keskustelu ryhmässä mahdollistaa monipuolisen tiedon saannin tutkittavasta ilmiöstä. Ryhmähaastattelussa mahdollistuu yhtäaikainen tiedonkeruu useammalta henkilöltä (Eskola & Suoranta 2014: 97; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2018: 210). Ryhmähaastattelun etuna on se, että siinä saadaan tietoa tavallista enemmän. Haastateltavat voivat innostaa toisiaan keskustelemaan aiheesta, etenkin, jos heitä yhdistää saman ryhmän jäsenyys (Eskola & Suoranta 2014: 96). Jos ryhmässä on dominoivia henkilöitä, vaarana voi olla heidän pyrkimyksensä määrätä keskustelun suuntaa. Nämä seikat tulee ottaa huomioon, kun tulkitaan tuloksia ja tehdään johtopäätöksiä. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2018: 97, 211.)

5.2.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseen osallistui kuusi varhaiskasvatuksenopettajaa yhdestä varhaiskasvatusyksiköstä, joka on mukana ProVaka-hankkeessa. Jokaisella heistä on useamman vuoden työkokemus alalta, ja he ovat olleet alusta asti mukana varhaiskasvatusyksikön ProVaka-kehittämishankkeessa. Kuten Eskola, Lätti ja Vastamäki (2018) ovat ohjeistaneet, päädyimme rajaamaan haastateltavat henkilöihin, joilla uskoimme olevan haluttua tietoa ja kokemusta suhteessa tutkimustehtäväämme (Eskola & Lätti & Vastamäki 2018: 30).

Laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaan laajaa kuvaa tutkittavasta ilmiöstä. Tämän vuoksi ei ole yhdentekevää, keitä haastateltaviksi valitaan. Oleellista on, että haastateltavilla henkilöillä on mahdollisimman paljon tietoa ja käytännön kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 98.) Laadullisessa tutkimuksessa haastateltavat valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2018: 164).

5.2.3 Haastattelujen toteutukset

Olimme ensimmäisenä yhteydessä varhaiskasvatusyksikön esihenkilöön, joka innostui asiasta ja toivoi saavansa yksikötasolla tietoa varhaiskasvattajien kokemuksista ProVaka-menetelmän käyttämisestä. Varhaiskasvatusyksikön esihenkilö kutsui haastateltavat mukaan tutkimukseen ja välitti meille sähköpostitse tiedon heidän suostumuksestaan olla mukana tutkimuksessa. Tämän jälkeen sovimme varhaiskasvatusyksikköön tapaamisen, jossa esittelimme itsemme, kerroimme opinnäytetyömme aiheesta, tutkimustehtävästä, tutkimuksen toteutustavasta ja siitä, mihin aineistoa käytetään. Toimme esille myös sen, että haastattelut tullaan nauhoittamaan, kerätty aineisto käsitellään anonymisti ja hävitetään asianmukaisesti. Kerroimme, että heillä on milloin tahansa oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen.

Kun saimme suostumukset haastatteluun, sovimme varhaiskasvatusyksikön kanssa haastattelun ajankohdasta ja paikasta. Haastattelu toteutettiin toukokuussa 2023 yhden iltapäivän aikana haastateltavien työpaikalla. Työpaikka valikoitui haastattelupaikaksi, sillä se oli haastateltaville kaikkein helpoin ja tutuin ympäristö. Varmistimme etukäteen teemahaastattelurungon ymmärrettävyyden kahdella henkilöllä ennen kuin haastateltavat saivat keskusteltavat teemat tiedokseen ennakkoon. Tämän jälkeen muokkasimme haastattelurunkoa saamamme palautteen perusteella täsmentämällä teema-alueita. Koska Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan haastattelussa on tarkoitus saada mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta ilmiöstä, annoimme teemahaastattelun teemat haastateltaville etukäteen (Tuomi & Sarajärvi 2018: 86).

Jaoimme haastateltavat kahteen ryhmään, jottei haastattelu kuormittaisi liikaa varhaiskasvatusyksikköä ja ryhmiin jäisi tarvittava määrä kasvattajia. Kussakin haastatteluryhmässä oli kolme varhaiskasvatuksen opettajaa. Saman varhaiskasvatusryhmän opettajat jaoimme eri haastatteluryhmiin, sillä ajattelimme näin saavamme enemmän näkökulmia keskusteltavista teemoista. Haastattelun aluksi muistutimme keskustelun tallentamisesta. Tallensimme haastattelut tietokoneen tallennusohjelmalla, jonka toimivuuden testasimme ennakkoon. Eskola, Lätti ja Vastamäki (2018) tuovat esille, että haastattelun alussa on hyvä antaa haastateltavien nostaa vapaasti esiin asioita teemojen aihealueista. Näin haastattelijä varmistaa, ettei tule johdatelleeksi keskustelua tiettyyn suuntaan. (Eskola & Lätti & Vastamäki 2018: 45.) Annoimme haastattelun alussa tilaa vapaamuotoiselle keskustelulle ja kokemusten vaihdolle. Halusimme haastattelijoina luoda vapautuneen ja luottamuksellisen ilmapiirin, jossa haastateltavat uskaltaisivat kertoa kokemuksistaan. Haastateltavat olivat aktiivisia keskustelijoita ja aihealueita käsiteltiin monipuolisesti. Haastattelusta välittyi luonteva, avoin ja toista kunnioittava ilmapiiri. Haastattelijoina pyrimme syventämään ymmärrystämme haastateltavien kokemuksista tarttumalla joihinkin haastattelussa esiin nousseisiin yksityiskohtiin. Haastattelut kestivät yhteensä 1 h 54 min.

5.3 Haastatteluaineiston analyysi ja tulkinta

Aineistoanalyysin tapana käytämme teemoittelua ja merkitysanalyysia. Varhaiskasvatuksen opettajat kuvaavat kokemuksiaan kielen avulla, kieli sisältää merkityksiä ja toimii ymmärtämisen välineenä. Merkityksen voi Moilasan ja Rähän (2018) mukaan ymmärtää viestinä, jonka sisällön viestin lähettäjä haluaa vastaanottajan ymmärtävän. Tutkijan aiemmat kokemukset ja taidot vaikuttavat siihen, millaisena hän viestin tulkit-

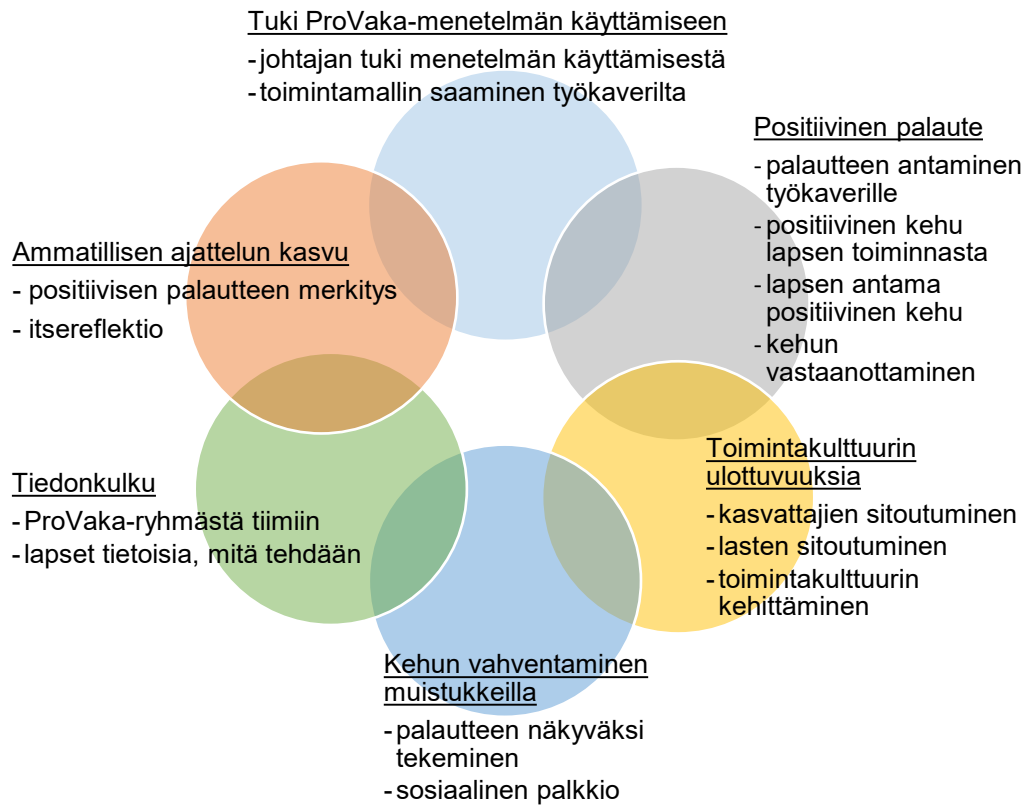
see. Olemme toteuttaneet sisällönanalyysia, mutta koska tutkimme haastateltavien kokemuksia, joita he ovat kuvanneet kielen avulla ilmaisuina ja merkityksinä, voidaan puhua merkitysanalyysista. (Moilanen & Rähkä 2018: 52.)

Tutkimusotteemme on siten fenomenologis- hermeneuttinen, koska tutkimme inhimillistä kokemusta eli ihmistä. Emme pelkästään kuvaa kokemuksia, vaan pyrimme ymmärtämään niitä. Fenomenologisessa ja siihen läheisesti kuuluvassa hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä keskeisiä ovat kokemuksen, merkityksellisyyden ja yhteisöllisyyden käsitteet. Ajatus siitä, että ihmiset rakentuvat suhteessa maailmaan, jossa he elävät ja ovat pohjimmiltaan yhteisöllisiä, perustuu fenomenologiseen näkökulmaan. (Laine 2018: 29–31.) Hermeneuttinen tutkimus kohdistuu ihmisten väliseen kommunikaatioon, jonka tulkinnan kohteena on ihmisen ilmaisut. Ilmaisut sisältävät merkityksiä ja niitä voidaan lähestyä ymmärtämällä ja tulkitsemalla. (Laine 2018: 33.)

Haastatteluaineiston analyysin aloitimme litteroimalla eli purkamalla aineiston äänitysmateriaalin tekstimuotoon. Litteroinneista tuli 20 sivua tekstiä rivivälillä 1. Litteroinnin pyrimme tekemään mahdollisimman tarkasti. Tässä vaiheessa kuuntelimme myös haastattelut varmistaaksemme litteroinnin tarkkuuden. Tämän jälkeen luimme aineiston kokonaisuudessaan useamman kerran läpi. Aineiston käsittelyä jatkettiin poimimalla tutkimuskysymyksen kannalta haastatteluaineistosta esiin nousseet merkitykselliset teemat. Erottelimme teemoja tekstinkäsittelyohjelman avulla eri väreillä maalaten. Koodaamisen tarkoituksena on jäsentää aineistoa sekä toimia apuna tekstin eri kohtien etsimisessä (Tuomi & Sarajärvi 2018: 105). Aineiston työstämistä jatkettiin kokoamalla teemojen alle haastatteluaineistosta tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia ilmauksia, joilla haastateltavat kertoivat kokemuksistaan. Aineistoa ei vielä tässä vaiheessa karsittu, vaan järjestettiin uudelleen. Tutkimustehtävämme määritti sen, mitkä merkitykset ovat tärkeitä.

6 Tutkimustulokset

Esittelemme tulokset haastatteluaineiston analyysin pohjalta rakentuneina merkityskokonaisuuksina seuraavassa kuviossa (kuvio 1). Tämän jälkeen avaamme jokaisen merkityskokonaisuuden erillisissä alaluvuissa. Suorat aineistolainaukset ovat sisennettynä ja kursivoituna analyysikuvausten lomassa. Aineistolainauksissa emme käytä koodeja haastateltavista, sillä aineistomme on suhteellisen pieni ja kerätty yhdestä varhaiskasvatyüksiköstä. Näin varmistamme haastateltavien anonyymiteetin säilymisen.

Kuvio 1. Haastatteluaineiston pohjalta rakentuneet merkityskokonaisuudet.

6.1 Tuki ProVaka-menetelmän käyttämiseen

Useat haastateltavat olivat sitä mieltä, että johtajan ohjaus ja opastus menetelmän käyttämiseen on merkittävää. Johtajalla on asiantuntemusta ja hänellä on näkemys siitä, miten kehittämistyössä edetään. Paitsi tuki ja opastus, erityisen tärkeää vastaajien mielestä on se, että johtaja saa heidät sitoutumaan ja ilmapiiri on kannustava. Johtaja toimii suunnannäyttäjänä ja auttaa työntekijöitään tavoitteiden ja päämäärien saavuttamisessa omalla esimerkillään. Hän suuntaa työyhteisön katseen kokonaisuuteen ja auttaa työntekijöitä sitoutumaan yhteiseen päämäärään. (Lanne-Eriksson 2021: 114.)

”Tulee mieleen johtajan johdatus tähän aiheeseen ja hänen vahva oma visio tästä on musta hirveän tärkeää. Johtaja on sisällä tässä aiheessa ja

tietää, mitä me tehdään ja miten me edetään. Tavallaan jalkauttaa alas-päin meille tätä asiaa. Tää on nyt se juttu ja nyt me kaikki sitoudutaan tähän. Tsemppaa ja ilmapiiri on hyvä.”

”Varmasti tää on niin iso muutos, kun on tarkoitus saada pysyvää muutosta aikaiseksi, niin kyllä se kuitenkin vaatii, että esimies on sitoutunut siihen. Toisaalta esimies myös huolehtii, että ne asiat tulee tehtyä, ettei jää pelkästään tiimille. Itse koen, että se on tosi tärkeää ja auttaa siinä, että lähtee hommat eteenpäin.”

Johtajan on huolehdittava siitä, että prosessi menee eteenpäin. Osa haastateltavista toi myös esille, miten tärkeää on, että johtajalla on ideoita ja ajatuksia kehittämistyöstä. Kuten tämän tutkimuksemme tulokset osoittavat, myös Leskisenoja (2019) toteaa, että uudet toimintatavat jalkautuvat pysyväksi toimintakulttuuriksi vähitellen. (Leskisenoja 2019: 58.) Ensiarvoisen tärkeää on varhaiskasvatuksen johtajan sitoutuminen, esimerkiksi näyttäminen omalla toiminnallaan sekä toimintatapojen ylläpitäminen arjessa.

”Ja sitten tietysti meidän huikea johtajamme, joka sitten keksii hyviä ideoita siinä mukana. Hänelläkin on hirveän hyviä vinkkejä ja ajatuksia.”

Lähes jokainen haastateltava toi esille, kuinka tärkeäksi he ovat kokeneet toimintamallin saamisen työkaverilta. Mallioppiminen on merkityksellistä tässäkin yhteydessä, sillä toimiva vuorovaikutus ei ole vain kasvattajan ja lapsen välinen asia. Siihen vaikuttavat kasvattajien keskinäinen ja toista kunnioittava yhteistyö. (Salminen 2017: 170.)

6.2 Positiivinen palaute

Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että positiivisen palautteen antaminen tukee lasten sosioemotionaalista käyttäytymistä. He kuvasivat positiivisen palautteen antamisen olleen aikaisemminkin osa heidän toimintakulttuuriaan, mutta ProVaka-toimintamallin myötä siihen on kiinnitetty enemmän huomioita ja sen on havaittu lisääntyvän myös yli ryhmärajojen.

”Myönteisen palautteen kautta toimiminen ei ole uusi asia meillä, mutta ProVakan myötä siihen on kiinnitetty enemmän huomiota ja pyritty antamaan sitä useammassa erilaisissa tilanteissa. Toivotun käyttäytymisen vahvistaminen myönteisellä palautteella on varmasti lisääntynyt.”

Positiivisella palautteella nähtiin olevan myönteisiä vaikutuksia koko lapsiryhmään. Osa haastateltavista oli havainnut, että ProVaka-toimintamallin myötä positiivisen palautteen antaminen on näyttäytynyt myös lasten keskinäisessä toiminnassa. He ovat huo-

mioineet toistensa onnistumisia ja antaneet toivotusta käyttäytymisestä toisilleen kehuja. Kuten Leskisenoja (2019) toteaa, mitä aikuinen edellä, sitä lapset perässä (Leskisenoja 2019: 51).

”Lasten välinen kehu on lisääntynyt.”

”Meidän ryhmässä on ainakin tosi paljon lisääntynyt semmoinen toisen huomioiminen, että isommat auttaa pienempiä. Ihana nähdä, että tän Pro-Vakan myötä on herännyt semmoinen, että pidetään huoli toisistamme ja autetaan. Mennään esimerkiksi pyyteettömästi auttamaan kaveria. Osoitetaan, että mä oon sun tukena tässä hommassa. Tää on ollut huikeata, että näin lyhyessä ajassa näin huikeita muutoksia.”

Muutama haastateltava ei aluksi kokenut positiivisen palautteen antamista työkaverin toiminnasta luontevana. He näkivät kuitenkin tärkeänä työkaverin onnistumisten huomaamisen ja halusivat kehittyä siinä. Kun kasvattajat suhtautuvat toisiinsa kannustavasti ja huomaavat toistensa onnistumiset, lapset alkavat toimia suhteessa toisiinsa samalla tavalla (Leskisenoja 2019: 51). Kaikki haastateltavat kokivat luonnolliseksi vahvistaa lapsen käyttäytymistä positiivisella palautteella.

”Ollaan työyhteisötasolla tehty paljon, jotta muistetaan toinen toisiamme kehua. Ja siitähän se positiivisesta ilmapiiristä lähtee. Mikä on meissä, niin siirtyy sitten lapsiin. He myöskin ottavat mallia meiltä. Alussa tuntui hapanoivalta, mutta nyt selkiintynyt, kun on löytänyt oikeat palaset.”

Osa haastateltavista kertoi pohtivansa, onko positiivisen palautteen antaminen tasapuolista kaikille lapsille. Annetaanko positiivista huomiota myös niille lapsille, jotka käyttäytyvät hyvin ja toimivat ohjeiden mukaisesti. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja mahdollisuuksia iloita omasta oppimisestaan (Opetushallitus 2022: 22). Positiivinen palaute ja lapsen huomioiminen tukevat lapsen terveen itsetunnon kehittymistä (Keltikangas-Järvinen 2008: 196).

”Sitten on ne lapset, jotka aina käyttäytyvät hyvin ja osaavat ja toimivat ohjeiden mukaan. He saattavat jäädä vaille sitä, mitä hekin ansaitsevat. Eihän se sitä tarkoita, että heillä olisi vahva itsetunto, vaikka osaavat. Nyt hekin ovat oikeutettuja positiiviseen kehuun.”

Muutama haastateltava toi esille, että positiivista palautetta ei aina anneta pelkästään sanallisesti. Huomio tulee kiinnittää vuorovaikutustilanteeseen kokonaisuutena. Puhkeen lisäksi painottuu myös nonverbaalinen viestintä. Ahonen (2015) korostaa kasvattajan nonverbaalisen viestinnän tärkeyden, erityisesti työskennellessä pienten lasten kanssa. Huomiota tulee kiinnittää siihen, mitä kasvattajan eleet, äänensävyt ja keho-kieli viestittävät lapselle. (Ahonen 2015: 187.)

”Kaikki positiivinen palaute ei välttämättä ole sanallista, kun muutenkin kommunikointi on kaikkea muutakin, kuin sanallista.”

”Nää pienemmät selkeesti aistii kivan, positiivisen ilmapiirin ja kuuntelee ja nauraa. Ja kyllä he sitten tuottavat sitä eteenpäin omalla tavallaan.”

Kasvattajan huomioidessa toivottua käyttäytymistä yksittäisen lapsen kohdalla, myös ryhmän toiset lapset alkoivat haastateltavien havaintojen mukaan käyttäytymään odotetulla tavalla. Vaikuttaa siltä, että kasvattajan antama positiivinen palaute lisää toivottua käyttäytymistä koko yhteisössä.

6.3 Kehun vahventaminen muistukkeilla

Haastateltavat korostivat kasvattajien yhteisen ymmärryksen tärkeyttä muistukkeiden jakamisessa. Jokaisen kasvattajan tulee olla tietoinen, mitä tehdään ja miksi tehdään sekä minkälaisesta toiminnasta lapsi saa muistukkeen. Savolainen, Närhi ja Savolainen (2019) ovat todenneet, että muistukkeilla on myönteinen vaikutus käyttäytymisen ohjaamisessa, sillä ne toimivat vahvistuksena lapsen saamalla positiiviselle palautteelle (Savolainen & Närhi & Savolainen 2019: 197–198). Osa haastateltavista koki, että muistukkeiden jakaminen arjessa on toisinaan haastavaa. Se edellyttää tiimien vastuuta siitä, että muistukkeet pysyvät arjessa mukana ja kehittämistoiminnassa säilyy jatkuvuus. Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2016) korostavat, että positiivisen käyttäytymisen huomioimiseen riittää pieni ja oikea-aikainen kehu. Etenkin silloin kun palkitseminen tapahtuu julkisesti, sillä on valtava voima. (Uusitalo-Malmivaara & Malmivaara 2016: 50.)

”Kun näet, että lapsi toimii, niin anna sille muistuke ja muista sanoa äänen, miksi se saa sen muistukkeen.”

Lapset osallistuvat yhteisesti sosiaalisten palkkioiden suunnitteluun. Tämän koettiin lisäävän lasten sitoutumista ja ylläpitävän heidän motivaatiotaan muistukkeiden keräämisessä. Olennaista on, että lapset ymmärtävät, mistä palkkio on ansaittu. Haastateltavat toivat esille, että kasvattajien tulee toiminnan suunnittelussa jättää tilaa sosiaalisten palkkioiden toteuttamiselle. Lasten motivaation säilymistä edesauttaa, kun palkkio konkretisoidaan lapsille mahdollisimman nopeasti.

6.4 Toimintakulttuurin ulottuvuuksia

Haastateltavat mainitsivat työyhteisössään jo aiemmin vallinneen positiivisen palautteen ilmapiirin tukeneen heidän sitoutumistaan ProVaka-toimintaan. Toisaalta he toivat

esille myös näkemyksensä siitä, ettei toimintakulttuurin kehittämiseen voi sitoutua ilman kokemusta osallisuudesta. Oleellista osallisuuden kehittymisen kannalta on yhteisön jäsenten mahdollisuus tulla kuulluksi päätettäessä yhteisistä asioista ja ottaa osaa yhteisöä kehittäväan toimintaan (Nivala & Ryyänen 2019: 138). Erään haastateltavan mielestä osallisuus ilmeni mahdollisuutena tuoda esille omat mielipiteensä ja näkemyksensä.

”Tohon toimintakulttuurin kehittämiseen, ei siihen voi sitoutua, jos siihen ei pääse osalliseksi. Mun mielestä on olennaista, että jokainen saa oman mielipiteensä ja näkemyksensä esiin, jotta voidaan keskustella ja vastata sen jälkeen sitoutua. En mä ainakaan sitoudu henkilökohtaisesti, jos mulle tullaan sanomaan, että nyt sä teet tästä päivästä lähtien näin.”

Osa haastateltavista toi esille, että ProVaka-menetelmän vieminen käytäntöön herätti alussa epävarmuutta. Menetelmää lähdettiin kuitenkin luottavaisesti kokeilemaan, sillä haastateltavat ajattelivat kaikkien sitoutumisen olevan keskeistä toimintakulttuurin kehittämisessä.

”Aluksi jotenkin tuntui, että meillä oli hirveän vaikea lähteä liikkeelle, että miten me startataan tän homman kanssa. Sitten vaan piti lähteä kokeilemaan ja katsomaan, miten tää lähtee menemään. Kaikki kasvattajat vaan mukaan.”

”Voisi nostaa semmoisen, että aina kun lähdetään toimintakulttuuria kehittämään, kaikkien sitoutuminen siihen on se kaiken a ja o.”

Toisaalta haastateltavat kokivat ProVaka-menetelmän olevan helposti toteutettavissa varhaiskasvatuksen arjessa ja tiedostivat sen olevan pitkäjänteistä kehittämistyötä. Haastateltavat pitivät huomionarvoisena asiana myös sijaisten perehdyttämistä ja sitouttamista kehittämistyöhön.

6.5 Tiedonkulku

Haastatteluissa esiin nousi tiimipalavereiden merkitys. Haastateltavien mukaan ne olivat hetkiä, jolloin tiimit pystyivät arvioimaan oman ryhmänsä ProVaka-toiminnan toteutumista ja sopimaan yhteisistä käytänteistä. Kupila (2017) korostaa tiimipalavereiden merkitystä tiimin kehittymiselle sekä yhteisten kokemusten ja näkemysten jakamiselle (Kupila 2017: 307).

”Sitten siihenkin täytyy varata aikaa tiimeissä, että pystytään arvioimaan, miten se on toiminut ja onko jotain haasteita, että millä tavalla me toimitaan ja toimitaanko me samalla tavalla niissä tilanteissa.”

Osassa lapsiryhmistä koettiin haastavaksi lähteä toteuttamaan ProVaka-menettelmää käytännössä. Haasteeksi nimenomaan oli koettu riittämätön aika tiimipalaverissa käydä läpi yksikön ProVaka-tiimissä sovittuja asioita. Kaikilla ryhmän kasvattajilla tulisi olla tieto kehittämistyön sen hetkisistä tavoitteista, jotta he pystyvät käymään keskustelua lasten kanssa, mitä heiltä odotetaan.

”Kun yksi on ollut ProVaka-tiimissä ja sitten se tieto häneltä, mitä siellä tiimissä on käsitelty ja miten asioista on sovittu, pitäisi tiimissä ehtiä tuomaan meille muillekin. Onhan siinä haastetta, välillä tuntuu, ettei ole ihan ajan tasalla niissä asioissa.”

Haastateltavien vastauksista oli nähtävissä, että yksikön selkeät tavoitteet kehittämistyölle sekä kasvattajien sitoutuminen siihen, auttavat luomaan toimivat rakenteet tiimissä ProVakan toteuttamiselle. On myös tärkeää, että lasten kanssa harjoitellaan menettelmää ja huomioidaan yksilölliset erot toivotun käyttäytymisen oppimisessa. Trogenin (2020) mukaan koko positiivisen kasvatuksen ydin on vaikuttaa ei-toivottuun käyttäytymiseen lapsen sisäisen ajattelun kautta. Tarkoituksena on opettaa lapsi ajattelemaan, eikä vain tottelemaan. Lapsen oivaltaessa itse, hän usein haluaa käyttäytyä tilanteen vaatimalla tavalla. Kun oivallus lähtee lapsesta itsestään positiivisen ohjauksen avulla, lapsen oppiminen on laaja-alaista, johdonmukaista ja pysyvää. (Trogen 2020: 207.)

6.6 Ammatillisen ajattelun kasvu

Aineistosta nousi esiin kasvattajien olevan eri vaiheissa omassa ammatillisessa kasvu-prosessissaan suhteessa ProVaka-toimintamallin käyttämiseen. Jokainen haastateltava pohti, että osalle kasvattajista on luontevampaa positiivisen palautteen antaminen kuin toisille. Toimintamalli haastaa kasvattajien omaa ajattelua silloin, jos positiivisen palautteen antaminen ei ole ennestään ollut kasvattajalle luontevaa. Yksi haastateltavista totesi, että oman toimintatavan muutos lähtee kuitenkin aina itsestä. Lähes jokainen haastateltava oli havainnut työyhteisössä myös itsereflektion lisääntyneen ja pohti oman kommunikointitapansa vaikutuksia lapsiin.

”Kyllä tää on vahvasti jokaisen meidän oma prosessi. Toisille positiivisen palautteen antaminen tai kehuminen on ollut luontevaa jo aikaisemmin, niin ei ole iso muutos. Mutta onhan se totta, että toisilla ei ole niin helppoa lähteä antamaan sitä palautetta. Kyllähän se itsestä lähtee, että täytyy lähteä itse muuttamaan omaa toimintatapaa.”

”Miten me aikuiset täällä ollaan, miten me puhutaan toisillemme ja miten me käyttäydymme. Kaikki vaikuttaa lapsiin valtavasti.”

Näyttää siltä, että edes kokeneille varhaiskasvattajille ei ole itsestään selvää sitoutua uusiin menetelmiin. Uusi toimintatapa haastaa refleктоimaan omaa ammatillista toimintaa. Työyhteisön ja johtajan tuki sekä yhteinen reflektio työyhteisössä koettiin merkitykselliseksi.

7 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksista ProVaka-menetelmän käyttämisestä. Erityisesti meitä kiinnosti ymmärtää, millainen merkitys välittömällä positiivisella palautteella oli lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa. Tässä luvussa tiivistämme työmme keskeiset löydökset vastauksina tutkimuskysymykseen.

Tulokset osoittivat, että systemaattisesti annettu positiivinen palaute toivotusta käyttäytymisestä tuki lasten sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä. Positiivisen palautteen merkitys oli oleellinen opetettaessa lapselle toivottua käyttäytymistä. Sen myönteinen vaikutus ulottui koko lapsiryhmään. Merkitteille pantavaa oli, että positiivisen palautteen antaminen lisäsi myönteistä käyttäytymistä myös lasten keskinäisessä toiminnassa. Kasvattajan eleet, äänensävyt ja kehonkieli joko vahvistivat tai vähensivät annetun palautteen merkitystä. ProVaka-menetelmän toteuttamisessa oleellista oli kasvattajien yhteiset toimintatavat. Lapsen motivaation säilymisen ja sitoutumisen kannalta tärkeää oli osallistaa lapsi sosiaalisten palkkioiden suunnitteluun.

ProVaka-toimintamalli on pitkäjänteistä kehittämistyötä. Toimintamallin toteuttaminen vaati työyhteisössä kaikkien sitoutumista sekä vastuun ottamista omasta ammatillisesta toiminnasta ja kehittymisestä. Kasvattajien ammatillinen itsereflektio oli välttämätöntä uuden toimintatavan sisäistämiseksi ja käytäntöön viemiseksi lasten sosiaalisen käyttäytymisen tukemisessa.

ProVaka-kehittämistyössä merkittävää onnistumisen kannalta oli johtajalta saatu tuki. Johtajan tuella kasvattajat pystyivät toteuttamaan ProVaka-menetelmää ja tukemaan varhaiskasvatuksen arjessa lasten sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä. Johtajan selkeä näkemys kehittämistyön etenemisestä auttoi työntekijöitä sitoutumaan ja saavuttamaan yhteiset tavoitteet. Uuden toimintatavan oppimiseen työyhteisössä vaikutti turvallinen, arvostava ja myönteinen ilmapiiri. Johtajan oma esimerkki ja toimintatapojen ylläpitäminen arjessa oli keskeistä.

Tulosten mukaan on pääteltävissä, että lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen ProVaka-toimintamallin avulla edellyttää systemaattista positiivisen palautteen antamista, yhtenäisiä toimintatapoja, kaikkien kehittämistyöhön osallistuvien sitoutumista, ammatillista reflektointia sekä johtajan tukea ja selkeää näkemystä kehittämistyön tavoitteista ja sen etenemisestä.

8 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksemme lähtökohtana oli ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2018: 25; Tuomi & Sarajärvi 2018: 155). Koska opinnäytetyössämme tutkitaan yksilön kokemuksia ja näkemyksiä hänen omasta työstään, koimme tärkeäksi, että opinnäytetyöhömmme haastateltaviksi suostuneilla oli luottavainen olo tutkimukseen osallistumisesta. Alkutapaamisessa päiväkodilla kerroimme lyhyesti tutkimuksemme tavoitteen ja tarkoituksen. Kerroimme myös sen, että haastateltavia koskevia tutkimusaineistoja käsitellään vastuullisesti, he säilyvät tutkimuksessa anonyymeinä ja aineistot hävitetään asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä. Haastattelun alussa muistutimme keskustelun nauhoittamisesta ja aineiston hävittämisestä litteroinnin jälkeen. Haastateltavat olivat tietoisia oikeudestaan keskeyttää tutkimus niin halutessaan. Kaikki tutkimukseen osallistujat olivat tietoisia saamastamme tutkimusluvasta, ja sen myötä sitoutumisestamme noudattaa tutkimuseettisiä periaatteita ja tieteellisen tutkimuksen hyviä käytäntöjä. Olemme halunneet toimia tutkijoina avoimesti ja rehellisesti.

Tutkimusmenetelmien luotettavuutta arvioidaan lähinnä määrällisessä tutkimuksessa reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä eli uusimalla tutkimus saadaan samat tutkimustulokset. Tutkimuksen validiteetti kertoo siitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu. (Kananen 2017: 175; Tuomi & Sarajärvi 2018: 160.) Laadullisessa tutkimuksessa, joka kohdistuu ihmisten kokemuksiin, toimintaan ja ajatteluun, reliabiliteettia on käytännössä haastavaa arvioida, sillä aineistomme muodostuu haastateltavien sen hetkisistä kokemuksista ja näkemyksistä. Ei voida varmuudella olettaa, että uusintatutkimus antaisi samat tutkimustulokset, sillä ihmisten olosuhteet ja tilanteet muuttuvat (Kananen 2017: 173).

Tutkimuksemme luotettavuuteen pyrimme vaikuttamaan jo työn suunnitteluvaiheessa määrittämällä tutkimusongelman ja tutkimuskysymykset huolellisesti. Aineistonkeruumenetelmän valinnoissa ryhmähaastattelu mahdollisti monipuolisen ja tutkittavaa ilmiötä kattavasti kuvaavan aineiston saamisen. Haastateltaviksi valikoitui ihmisiä, joilla

oli jo paljon tietoa tutkimuksemme aiheesta. Haastattelutilanteesta pyrimme tekemään luontevan tapaamalla haastateltavat ennen tutkimuksen aloittamista. Ajattelimme, että tämä helpottaisi kattavan aineiston saamisessa. Haastattelutilanteeseen oman erityisen piirteensä toi se, että haastateltavat olivat toiselle meistä entuudestaan tuttuja samasta työpaikasta. Tutkijana hän koki olevansa kuitenkin omiensa joukossa, eikä haastateltaviin tiedonantajina liittynyt ennakkokäsityksiä.

Tutkimusta raportoidessamme kirjoitimme selkeän kuvauksen tutkitusta ilmiöstä ja tutkimusprosessista sekä perustelimme tekemämme valinnat aineiston kokoamisesta ja analysoinnista. Kirjoitimme tutkimuksemme vaiheet auki yksityiskohtaisesti, jotta lukijoilla olisi mahdollisuus saada riittävästi tietoa tutkimusprosessin etenemisestä ja ymmärryksemme kehittymisestä. Aineistoa analysoidessamme ja merkityskokonaisuuksia etsiessämme olemme pyrkinneet olemaan sille uskollisia ja säilyttämään sen ominaispiirteet.

9 Pohdinta

9.1 Tutkimuksen yhteenveto

Tässä opinnäytetyössä tavoitteenamme oli kuvata ja ymmärtää varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ProVaka-menettelyn käyttämisestä eräässä varhaiskasvatusympäristössä. Erityisesti meitä kiinnosti ymmärtää, millainen merkitys ProVaka-mallin periaatteiden mukaisesti annetulla positiivisella palautteella oli ja miten se näkyi lasten käyttäytymisessä. ProVaka-toimintamallin teoriaperusta toimi tutkimuksemme teoreettisena viitekehyksenä. Mallissa tavoitteena on rakentaa toimintakulttuuri, joka johdonmukaisesti tukee lasten sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä käyttäytymiseen kohdennetulla positiivisella palautteella. ProVaka-toimintamallin tarkoituksena on vahvistaa kasvattajien osaamista lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 89; Karhu ym. 2020: 20.)

Tämän opinnäytetyön tutkimusotteena käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Laadullinen tutkimus mahdollistaa huomion kohdistamisen tutkittavien kokemuksiin ja näkemyksiin, tapahtuu aidossa ympäristössä ja vuorovaikutussuhteessa tutkittavien kanssa (Kananen 2017: 34). Kananen (2017) kuvaama laadullisen tutkimuksen luonne soveltuu hyvin tutkimustehtävämme kaltaiseen käytännön toiminnan tarkasteluun. Opinnäytetyömme aineistokeruumenetelmäksi valikoitui haastattelu. Haastattelimme kuutta varhaiskasvatuksenopettajaa yhdestä ProVaka-hankkeesta mukana olevasta

varhaiskasvatussyksiköstä. Haastattelu on toimiva aineistonkeruumenetelmä silloin, kun halutaan ymmärtää ihmisten kokemuksia. Tässä opinnäytetyössämme päädyimme kahteen ryhmähaastatteluun, jotka toteutimme teemahaastatteluina. Siinä tavoitellaan ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä, joka kohdistuu ihmiseen ja hänen toimintaansa. Aineistoanalyysin tapana käytimme teemoittelua ja merkitysanalyysiä. Koska tutkimme inhimillistä kokemusta, ihmistä, tutkimusotteemme on fenomenologisesti hermeneuttinen.

Haastatteluaineiston tallensimme tietokoneen tallennusohjelmalla. Aineiston käsittelyn aloitimme haastattelujen litteroimisella, eli purkamalla aineiston äänitysmateriaalin tekstimuotoon. Poimimme haastatteluaineistosta tutkimuskysymyksen kannalta esiin nousseet merkitykselliset teemat. Tällä tavalla pyrimme aineiston pelkistämiseen. Teemojen alle kokosimme haastatteluaineistosta tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia ilmauksia, joilla haastateltavat kertoivat kokemuksistaan. Tutkimustehtävämme määritteli sen, mitkä merkitykset olivat tärkeitä.

9.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Laadullisella tutkimuksella ei pyritä löytämään yleistettäviä vastauksia. Tutkimustuloksistamme voidaan kuitenkin saada viitteitä siitä, että ProVaka-toimintamallin kaltaisella ohjaamisella voidaan vaikuttaa lasten sosioemotionaaliseen käyttäytymiseen. Systemaattisesti annettu positiivinen palaute on hyvä keino tukea lapsen sosioemotionaalisia taitoja. Positiivisen palautteen ja lapsen myönteisen käyttäytymisen välillä nähtiin olevan selkeä yhteys. Tulos ei ole yllättävä, sillä se on yhteneväinen aikaisempien varhaiskasvatuksessa tehtyjen tutkimusten kanssa. Samojen periaatteiden mukaisesti toteutettavan tuen menetelmän havaittiin vaikuttavan myönteisesti lasten sosioemotionaaliseen käyttäytymiseen ja vähentävän lasten haastavaa käyttäytymistä. (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 87, 105; Martikainen & Oikarinen 2021; 169; Ahonen 2015: 163, 190.) Ajattelemme, että kaikki varhaiskasvatussyksiköt hyötyisivät ProVaka-menetelmän käyttämisestä ja kasvattajat tulisi kouluttaa menetelmän soveltamiseen.

Kasvattajien sitoutuminen ja ammatillinen osaaminen nousivat tutkimuksessamme keskeisiksi tekijöiksi sosiaalisen käyttäytymisen opettamisessa. Sitoutuminen ProVaka-toimintamallin mukaisesti ohjauksen ja opettamisen tapoihin oli erinomaista. Tältä osin tutkimuksemme tulokset ovat samansuuntaisia kuin Karhun, Heiskanen ja Närhen (2021) pilottihankkeessa, jossa henkilökunnan valmius sitoutua toimimaan ProVaka-mallin keskeisten periaatteiden mukaisesti oli laajaa (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 86, 96). Tämän perusteella voidaan todeta, että toimintakulttuuri, jossa työntekijöillä on

osaamista ja tarpeellinen tieto kehittämistyöstä, johtaa vahvempaan sitoutumiseen menetelmän käyttämisessä.

Kuten Ahosen (2015) tutkimuksessa myös tässä tutkimuksessa esiin nousi aikuisen reflektion merkitys opetettaessa lapselle sosiaalista käyttäytymistä. Kasvattajan pedagogisen toiminnan arviointi yksin ja yhdessä työyhteisön kanssa koettiin olevan välttämättömänä lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa. (Ahonen 2015: 177.) Reflektio mahdollistaa ajattelun kehittymisen. Tulosten myötä vahvistui käsityksemme siitä, kuinka tärkeää on kasvattajan oman pedagogisen toiminnan arviointi sekä ammatillisen osaamisen vahvistaminen ja kehittäminen.

Karhu, Heiskanen ja Närhi (2021) korostavat johtajalta saatua tukea ProVaka -toimintamallin vakiinnuttamisessa osaksi toimintakulttuuria (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021: 86). Johtajalta saatu tuki ja opastus näyttäytyivät välttämättöminä tekijöinä kehittämistyön etenemisessä sekä tavoitteiden saavuttamisessa myös omassa tutkimusessamme. Työkaverilta saatu malli toiminnan toteuttamisesta koettiin myös merkittävänä. Aikuisen oppiminen käynnistyy usein tarkkailemalla toisten toimintaa tai kysymällä kokeneemmilta neuvoa tilanteissa, joissa hän ei tiedä, kuinka tulisi toimia (Leivo 2010: 66).

Toisin kuin Pihlajan (2008) tutkimuksessa tämän tutkimuksen tuloksista ei voida päätellä, että varhaiskasvatuksen opettajat olisivat nähneet haastavasti käyttäytyvät lapset negatiivisesti. Pihlajan (2008) tutkimuksessa kasvattajat kuvasivat sosioemotionaalista tukea tarvitsevia lapsia ilkeiksi ja mahdottomiksi, lapset näyttivät ärsyttävän kasvattajia ja heihin suhtauduttiin melko negatiivisesti (Pihlaja 2008: 10). Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen opettajat toivat esille kykynsä nähdä haasteellisen käyttäytymisen taakse, suhtautuivat lapsiin lämpimästi ja empaattisesti sekä ymmärsivät positiivisen palautteen tukevan sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä. Samansuuntaisesti Ahosen (2015) tutkimuksessa varhaiskasvatuksen opettajilla oli kyky nähdä lapsi kokonaisuvaltaisesti (Ahonen 2015: 176). Myös Trogen (2020) painottaa lapsen ja aikuisen välisen yhteyden merkitystä lapsen positiivisen kehityksen tukemisessa. Hyvä yhteys koostuu empatiasta, hyväksymisestä sekä ymmärryksestä vastata lapsen tarpeisiin. (Trogen 2020: 49, 51.)

Tutkimuksemme vahvisti Karhun, Närhen ja Heiskasen (2021) näkemyksen siitä, että heidän aikaisemmin pilotoimalla ProVaka -toimintamallilla voidaan varhaiskasvatustyksiköitä tukea riittävästi, jotta yksiköt voivat johdonmukaisesti soveltaa näyttöön perustuvia opettamisen tapoja omassa toiminnassaan (Karhu & Heiskanen & Närhi 2021:

104). ProVaka-malli koettiin varhaiskasvatussyksikössä toimivaksi juuri sen vuoksi, että se etenee selkeästi ja johdonmukaisesti, mutta mahdollistaa toimintakulttuurin rakentamisen omanlaisekseen keskeisten periaatteiden säilyessä.

Koska työskentelemme itsekin varhaiskasvatuksessa, meidän tuli tiedostaa, ettemme asettaneet omia merkityksiämme tekstiin, vaan löysimme merkitykset varhaiskasvatuksen opettajien tuottamasta aineistosta. Merkitysten kuvaamisen toteutimme mahdollisimman aineistolähtöisesti. Toisaalta tulkintojen tekemistä tutkimusprosessin aikana on auttanut se, että meillä on kokemusta ja arkiymmärrys varhaiskasvatuksen todellisuudesta. Voimme todeta, että merkitysanalyysin avulla analysoitu haastatteluaineisto vastasi tutkimukselle asettamaamme tutkimuskysymykseen. Tutkimusprosessi kokonaisuutena täytti tutkimuksellemme asetetut tavoitteet.

Haastatteluihin asettamamme tavoitteet luoda vapautunut ja luottamuksellinen ilmapiiri toteutuivat molemmissa ryhmissä. Haastateltavat tuottivat runsasta keskustelua. Koimme, että toisen haastattelijan tuttuus jopa rikasti keskustelua. Jokainen haastateltava sai rauhassa kertoa omista kokemuksistaan. Mukana ei ollut dominoivia henkilöitä.

Jotta tämän opinnäytetyömme lukija voi arvioida sen luotettavuutta ja tutkimusprosessiamme, avasimme tutkimusprosessia, aineiston keruuta ja analyysiä sekä tulosten tarkastelua mahdollisimman tarkasti. Olemme pyrkineet olemaan uskollisia aineistolle. Opinnäytetyön tekeminen on ollut meille merkittävä henkilökohtainen oppimiskokemus, joka on avannut uusia näkökulmia tutkimuksen tekemiseen.

9.3 Pohdintaa ja jatkotutkimusaiheita

ProVaka-toimintamallia voidaan pitää yksikön toimintaa ohjaavana arvona, sillä siinä toivotusta käyttäytymisestä annettu positiivinen palaute on eettisempää, kuin rangastusten käyttö, joka on epämiellyttävää. Varhaiskasvatuslaki velvoittaa kasvattajia ohjaamaan lasta eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan ja toisten ihmisten kunnioittamiseen (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 §3).

Tutkimusta tehdessämme pohdimme varhaiskasvattajien koulutuksen merkitystä ja sitä, kuinka olennaista on, että työssä kehitytään ammatillisesti. Kehittämistyö edellyttää, että kasvattajat kouluttautuvat ja jakavat yhteisen näkemyksen toiminnan päämäärästä. Koulutuksen merkitys korostuu etenkin haastavissa kasvatustilanteissa.

Jokaisen lapsen tulisi saada riittävää pedagogista tukea varhaiskasvatuksessa. Voidaan ajatella, että inklusiivisessa eli kaikille yhdenvertaisessa varhaiskasvatuksessa ProVaka-toimintamalli toimii yleisenä tukena kaikille lapsille. Erityisesti siksi, että se kohdistuu koko toimintakulttuurin muutokseen ja ammattilaisten osaamisen kehittämiseen. Menetelmä tuo suunnitelmallisuutta ja ulkopuolista tukea yleisen tuen rakentamiseen edistämällä samalla laadukasta varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvattajan työ vaatii rautaista ammattitaitoa. Kuten alussa totesimme, lasten haasteellinen käyttäytyminen ja sosioemotionaalisen tuen tarve on lisääntynyt viime vuosina varhaiskasvatuksessa. Kasvattajat tarvitsevat työnsä tueksi tutkitusti toimivia menetelmiä tukemaan lasten kehittyviä taitoja. Mielestämme ProVaka-mallin mukaista ohjaustapaa voisi hyödyntää kaikissa varhaiskasvatusyksiköissä. Opinnäytetyöstämme voi löytää hyviä ideoita siihen, miten jokainen lasten kanssa työskentelevä voi tukea sosioemotionaalisia taitoja positiivisen palautteen avulla. Aikaisempiin tutkimuksiin tutustumisen vahvisti näkemystämme siitä, että varhaiskasvatuksessa on oleellista kohdistaa huomio kasvattajien toimintaan ja yhteiseen toimintakulttuuriin.

Tutkimuksemme tulokset avaavat aiheita jatkotutkimukselle aineiston pienestä koosta huolimatta. Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että ProVaka-toimintamalli luo hyvän perustan lapsen sosiaalisille taidoille. Ajattelemme, että ProVaka-toimintamalli luo varhaiskasvatuksessa perustan käyttäytymisen säätelylle. Olisi mielenkiintoista tietää, vähentääkö se haasteita jatko-opinnoissa, sillä hyvät sosioemotionaaliset taidot ja myönteiset kokemukset luovat tutkitusti pohjaa oppimiselle (Kronqvist & Kumpulainen 2011: 48). Kiinnostava jatkotutkimusaihe voisikin olla tutkia ProVaka-mallilla varhaiskasvatuksessa ohjattujen lasten oppimista ja sosioemotionaalisia taitoja heidän siirtyessään kouluun.

Merkityksellisenä tutkimustuloksena nousi lasten välisen positiivisuuden lisääntyminen. Lapset saivat ProVaka-mallin mukaisesta ohjaamisen tavasta aineksia omaan vuorovaikutukseensa ja se lisäsi lasten välistä myönteistä puhetta. Olisikin mielenkiintoista ja tärkeää kuulla lasten ajatuksia siitä, kuinka he ovat kokeneet oman käyttäytymisensä ohjaamisen positiivisen palautteen avulla. Voisiko myönteinen ohjaamisen tapa luoda sellaista ilmapiiriä, joka auttaisi vähentämään lasten ja heidän kasvaessaan myös nuorten välisiä konflikteja.

Lähteet

Ahonen, Liisa 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9971-5>>. Viitattu 24.8.2023.

Ahonen, Liisa 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alijoki, Alisa & Pihlaja, Päivi 2017. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisen tuen tarpeiden näkökulmasta. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 263–275.

Aro, Tuija 2011. Itsesäätelytaitojen kehitys ja biologinen perusta. Teoksessa Aro, Tuija & Laakso, Marja-Leena (toim.) Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti. 20–41.

Cacciatore, Raisa, Riihonen, Riikka & Tuukkanen, Karoliina 2013. Ammatillainen lasten tunteiden tulkkina. Teoksessa Oulasmaa, Minna & Riihonen, Riikka (toim.) Ammatikasvattajan kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto. 21–39.

Eskola, Jari & Lätti, Johanna & Vastamäki, Jaana 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli, Raine (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 27–51.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino Oy.

Fredrickson, Barbara 2001. The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56 (3). <<https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.218>>. Viitattu 24.7.2023.

Fredrickson, Barbara 2003. The Value of Positive Emotions. The emerging science of positive psychology is coming to understand why it's good to feel good. *American Scientist*, 91 <https://www.americanscientist.org/sites/americanscientist.org/files/20058214332_306.pdf>. Viitattu 24.7.2023.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2018. Tutki ja kirjoita. 22. painos. Helsinki: Tammi

Hoyt, Lindsay T. & Chase-Landsdale, P. Lindsay & McDane, Thomas W. & Adam, Emma K. 2012. Positive Youth, Healthy Adults: Does Positive Well-being in Adolescence Predict Better Perceived Health and Fewer Risky Health Behaviors in Young Adulthood? *Journal of Adolescent Health*, 50. 66-73. <[https://www.jahonline.org/article/S1054-139X\(11\)00161-3/fulltext](https://www.jahonline.org/article/S1054-139X(11)00161-3/fulltext)>. Viitattu 29.8.2023.

Jalovaara, Esko 2006. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Tampere: Pilot-kustannus.

Järvinen, Marja-Liisa 2011. Konstruktivistinen oppimiskäsitys opettajan pedagogisena työvälineenä alkuopetuksessa: Näkökulmia muutokseen. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampere University Press. <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66722/978-951-44-8380-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Viitattu 25.8.2023.

Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karhu, Anne & Havukainen, Elisa & Kuismin, Piia & Mänttari, Tiina & Heiskanen, Noora & Närhi, Vesa 2020. ProVaka-toimintamallilla kohti kaikille yhteisiä toimintatapoja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja. <https://www.prokoulu.fi/wp-content/uploads/2020/11/ProVaka-toimintamallilla-kohti-k kaikille-yhteisi%C3%A4-toimintatapoja_Varhaiskasvatuksen-erityisopettaja_2020.pdf>. Viitattu 23.5.2023.

Karhu, Anne & Heiskanen, Noora & Närhi, Vesa 2021. Kohti sosioemotionaalaisia taitoja ja lasten osallisuutta tukevaa toimintakulttuuria – ProVaka-toimintamallin pilottivaiheen analyysi. Journal of Early Childhood Education Research; Vol 10(1), 83-113. <<https://jecer.org/fi/kohti-sosioemotionaalaisia-taitoja-ja-lasten-osallisuutta-tukevaa-toimintakulttuuria-provaka-toimintamallin-pilottivaiheen-analyysi/>>. Viitattu 24.5.2023.

Karila, Kirsti 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus 2016. Opetushallitus 2016: 6. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf>. Viitattu 16.8.2023.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2008. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.

Kiviniemi, Kari 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, Raine (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 73–87.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Kumpulainen, Kristiina 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro.

Kronqvist, Eeva-Liisa 2017. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 10–28.

Kumpulainen, Kristiina & Mikkola, Anna & Rajala, Antti & Hilppö, Jaakko & Lipponen, Lasse 2014. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara (toim.) 2014. Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-Kustannus. 224–242.

Kupila, Päivi 2017. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 301–311.

Laine, Timo 2018. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, Raine (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 29–50.

Lanne-Erikson, Minna 2021. Ihmislähtöinen johtaminen. Teoksessa Rousu, Sirkka & Lanne-Erikson, Minna (toim.). Lähijohtaminen sosiaalialalla. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. OIVA-sarja 39. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. 104–126. <<https://www.theseus.fi/handle/10024/504805>>. Viitattu 3.9.2023.

Leivo, Marjaana 2010. Aikuisena opettajaksi. Aikuisopiskelijoiden merkittävät oppimiskokemukset opettajan työn ja opettajankoulutuksen vuorovaikutuksessa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. <<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/24922/978-951-39-3975-5.pdf>>. Viitattu 7.9.2023.

Leskisenoja, Eliisa 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Luthans, Fred 2002. The need for and meaning of positive organizational behavior. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 23(6). 695–706. <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/job.165>>. Viitattu 29.8.2023.

Martikainen Suvi-Jonna & Oikarinen Tuija 2021. ”Lapsista näkee, että me tehdään tämä hyvin”: Sosioemotionaalisen hyvinvoinnin toimintakulttuuri päiväkodissa. *Journal of Early Childhood Education Research* 10 (3). 147–181. <<https://journal.fi/jecer/article/view/114174/67373>>. 23.5.2023.

Mikulincer, Mario & Shaver, Phillip 2020. Enhancing the “Broaden and build” cycle of attachment security in adulthood: From the laboratory to relational contexts and societal systems. *International journal of environmental research and public health*, 17(6), 2054. <<https://doi.org/10.3390/ijerph17062054>>. Viitattu 23.8.2023.

Moilanen, Pentti & Rähä, Pekka 2018. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Valli, Raine (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 51–72.

Määttä, Sami & Koivula, Merja & Huttunen, Kerttu & Paananen, Mika & Närhi, Vesa & Savolainen, Hannu & Laakso, Marja-Leena 2017. Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Raportit ja selvitykset 2017:17. Opetushallitus ja Jyväskylän yliopisto. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201712214837>>. Viitattu 25.7.2023.

Neitola, Marita & Koivula, Merja 2020. Lasten sosioemotionaalinen oppiminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Marita Neitola & Juli-Anna Aerila & Merja Kauppinen (toim.) Rinnalla. Taide, kerronta ja sosiaalisemotionaalinen oppiminen varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus 2020. 25–40.

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. 3. painos. Helsinki: Gaudeamus.

Närhi, Vesa 2022. ProVaka päiväkotien johtajille. ProTiimi. Luento 15.6.2022. Vantaa.

Närhi, Vesa & Savolainen, Hannu 2020. Varhain on parhain - ProVarhaiskasvatus. Luento 29.9.2020. <<https://vip-verkosto.fi/wp-content/uploads/2020/09/Vesa-Narhi-Hannu-Savolainen-Varhain-on-parhain.pdf>>. Viitattu 21.8.2023.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf>. Viitattu 21.7.2023.

Pihlaja, Päivi 2018. 'Behave yourself!' Examining meanings assigned to children with socio-emotional difficulties. *Disability & Society*, 23 (1), 5-15. ResearchGate. <https://www.researchgate.net/publication/248912860_'Behave_yourself'_Examining_meanings_assigned_to_children_with_socio-emotional_difficulties#fullTextFileContent>. Viitattu 15.10.2023.

Pihlaja, Päivi 2009. Erityisen tuen käytännöt varhaiskasvatuksessa - näkökulmana inklusio. *Kasvatus* 49 (2), 146–157. ResearchGate. Katsauksia. <https://www.researchgate.net/publication/260311130_Erityisen_tuen_kaytannot_varhaiskasvatuksessa_-_nakokulmana_inklusio#fullTextFileContent> Viitattu 19.8.2023.

Pihlaja, Päivi 2019. Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta (toim.) *Varhaiserityiskasvatus*. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 141–181.

Piispanen, Marika 2008. Hyvä oppimisympäristö. Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvyyskäsitteiden kohtaaminen peruskoulussa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. <<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/39883/978-951-39-4871-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Viitattu 24.8.2023.

Poikkeus, Anna-Maija 2011. Itsesäätely sosiaalisten taitojen ja suhteiden perustana. Teoksessa Aro, Tuija & Laakso, Marja-Leena (toim.) *Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen*. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti. 80–105.

ProKoulu 2021. <<https://www.prokoulu.fi/tutkimus/>>. Viitattu 24.8.2023.

Puroila, Anna-Maija & Estola, Eila 2012. Lapsen hyvä elämä? Päiväkotiarjen pienten kertomusten äärellä. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti. Journal of Early Childhood education Research*. Vol.1, No.1,2012, 22-43. Viitattu 25.8.2023.

Repo, Laura & Paananen, Maiju & Eskelinen, Mervi & Mattila, Virpi & Lerkkanen, Marja-Kristiina & Gammela, Lillemor & Ulvinen, Jyri & Marjanen, Jukka & Kivistö, Anne & Hjelt, Hanna 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen

arviointikeskus 15:2019. <https://karvi.fi/wp-content/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf>. Viitattu 16.8.2023.

Reyes, Chin R. & Brackett, Marc A. & Rivers, Susan E. & White, Mark & Salovey, Peter 2012. Classroom Emotional Climate, Student Engagement, and Academic Achievement. *Journal of Educational Psychology*. <https://www.researchgate.net/profile/Marc-Brackett/publication/232502305_Classroom_Emotional_Climate_Student_Engagement_and_Academic_Achievement/links/0fcfd510c3ae2ba49d000000/Classroom-Emotional-Climate-Student-Engagement-and-Academic-Achievement.pdf>. Viitattu 16.8.2023.

Rousu, Sirkka & Lanne-Erikson, Minna 2021. Monipuolinen kehittyvä osaaminen. Teoksessa Rousu, Sirkka & Lanne-Erikson, Minna (toim.). Lähijohtaminen sosiaalialalla. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. OIVA-sarja 39. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. 6–9. <<https://www.theseus.fi/handle/10024/504805>>. Viitattu 3.9.2023.

Salminen, Jenna 2014. The teacher as a source of educational support. Exploring teacher-child interactions and teachers' pedagogical practices in Finnish preschool classrooms. *Jyväskylä studies in education, psychology, and social research* 512. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/44798/978-951-39-5982-1_vaitos13122014.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 19.8.2023.

Salminen, Jenni 2017. Kasvattaja lasten kehityksen ja oppimisen tukijana. Teoksessa Koivula, Merja & Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 2. painos. Tampere: Vastapaino. 163–176.

Salminen, Jenni & Poikonen, Pirjo-Liisa 2017. Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä. Teoksessa Koivula, Merja & Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 2. painos. Tampere: Vastapaino, 56–74.

Savolainen, Hannu & Närhi, Vesa & Savolainen, Pirjo 2019. Myönteisten käyttäytymismallien tukeminen opetuksessa. Teoksessa Ahonen, Timo & Aro, Mikko & Aro, Tuija & Lerkkanen, Marja-Kristiina & Siiskonen, Tiina (toim.) 2019. Oppimisen vaikeudet. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti. 194–205.

Seligman, Martin E. P. & Csikszentmihalyi, Mihaly 2000. Positive Psychology – An Introduction. *American Psychologist*, 55(1). 5-14. <https://www.researchgate.net/publication/11946304_Positive_Psychology_An_Introduction>. Viitattu 29.8.2023.

Trogen, Tiina 2020. Positiivinen kasvatus. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Turja, Leena 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 38–55.

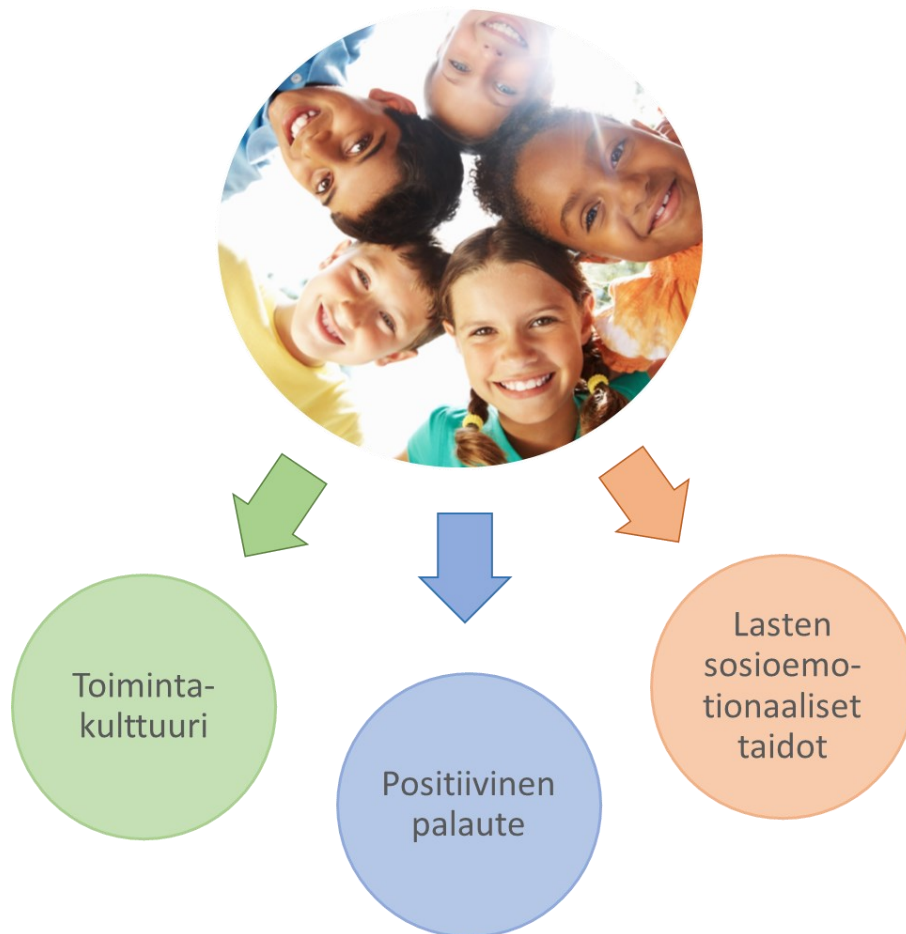
Uusitalo-Malmivaara, Lotta 2014. Positiivinen psykologia – mitä se on? Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, Lotta 2014. Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-Kustannus. 18–27.

Uusitalo-Malmivaara, Lotta & Vuorinen, Kaisa 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvatuslaki 2018/540. Annettu Helsingissä 13.7.2018.<<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>>. Viitattu 17.10.2023.

Viitala, Riitta 2014. Jotenki häiriöks - Etnografinen tutkimus sosioemotionaalista erityistä tukea saavista lapsista päiväkotiryhmässä. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 501. Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/44052/978-951-39-5785-8_vai-tos23082014%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 24.5.2023.

Haastattelurunko

Kuva 1. Kasvokuva lainattu Bixabay.com.